

SPRAWOZDANIE
Instytutu Nauk Judaistycznych
w WARSZAWIE

za lata akademickie
1927/28 — 1928/29

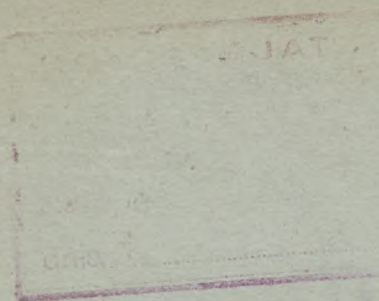
oraz:

STATUT INSTYTUTU
SKŁAD OSOBOWY
SPIS WYKŁADÓW
I ĆWICZEŃ SEMINARIJNYCH
na rok akad. 1929/30
PORZĄDEK STUDJÓW I EGZAMINÓW
w INSTYTUCIE

W A R S Z A W A, 1929.

Nakładem „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce”

378:296 (047)

SPRAWOZDANIE

INSTYTUTU NAUK JUDAISTYCZNYCH
W WARSZAWIE.

ZA LATA AKADEMICKIE
1927/28 — 1928/29.

Spr. 436
189679

SPIS RZECZY.

	Strona
Powstanie Instytutu Nauk Judaistycznych	V—VII
Otwarcie Instytutu Nauk Judaistycznych	VIII—XXI
Praca w Instytucie:	XXII—XXVII
a) Kuratorjum	XXII
b) Kolegium docentów	XXIII
c) Rozbudowa Instytutu	XXIV—XXVI
Zarząd „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce”	XXVIII
Kuratorjum Instytutu Nauk Judaistycznych	XXIX
Skład osobowy Instytutu w latach 1927/8 i 1928/9	XXX
Statystyka słuchaczy	XXXI
Spis wykładów i ćwiczeń seminaryjnych:	
a) w roku akad. 1927/28	XXXII
b) w roku akad. 1928/29	XXXIII
Biblioteka Instytutu	XXXIV—XXXV
Sprawozdanie finansowe:	
a) Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce	XXXVI
b) Instytutu Nauk Judaistycznych	XXXVII—XXXVIII
Statut Instytutu Nauk Judaistycznych	XXXIX—XLIV
Skład osobowy Instytutu w r. 1929/30	XLVII—VIII
Spis wykładów i ćwiczeń seminaryjnych na rok akad 1929/30	XLIX—L
Porządek studjów i egzaminów	LI—LXV

Niniejszy okres sprawozdawczy obejmuje 2 lata akademickie: rok akad. 1927/28, który zaczął się dnia 15 lutego 1928 i trwał aż do dnia 1 października 1928, oraz rok akad. 1928/29, który obejmuje okres od dnia 1 października 1928, aż do dnia 30 czerwca 1929. Pod tym też kątem widzenia ujęte zostało sprawozdanie z pracy Instytutu oraz sprawozdanie finansowe.

POWSTANIE INSTYTUTU NAUK JUDAISTYCZNYCH.

Próby zorganizowania niniejszego Instytutu sięgają pierwszych lat powojennych, a zapoczątkował je błp. rabin dr. Samuel Poznański. Przedwczesna śmierć tego męża i liczne przeszkody natury formalnej opóźniły pracę nad organizowaniem tej uczelni żydowskiej, a zarazem Akademii nauk i dopiero dzięki energicznym staraniom senatora d-ra Braudego i posła d-ra Thona udało się uzyskać zatwierdzenie statutu Stowarzyszenia T-wa dla Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce, oraz Instytutu Nauk Judaistycznych.

Po uzyskaniu legalizacji statutu, pierwszą troską inicjatorów było zdobycie funduszków dla zabezpieczenia materialnego bytu nowego zakładu. Senatorowi Dr. Braudemu udało się uzyskać u Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przyrzeczenie subsydjowania Instytutu; subsydjum to atoli pokrywa oczywiście tylko część budżetu. Dalszą inicjatywę w kierunku ustalenia bytu Instytutu podjęło Stowarzyszenie Humanitarne Bne-Brith-Montefiore w Łodzi, które postanowiło zwrócić się do Zarządu Związku Stowarzyszeń Humanitarnych Bne-Brith w Polsce, z wnioskiem o wydatne subsydjowanie tegoż Instytutu. Inicjatywa ta znalazła pełne zrozumienie i chętny posłuch u Zarządu Związku Stowarzyszeń Humanitarnych Bne-Brith w Polsce, a w szczególności u czcigodnego Prezesa tegoż, pana Dra Leona Adera. Na konferencji odbytej w Krakowie między Zarządem Związku a przedstawicielami Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce, w osobach PP. Prof. Bałabana, Dr. Braudego i Prof. Schorra, Zarząd Związku, na wniosek swego Prezesa, Dr. Leona Adera, uchwalił zająć się energicznie sprawą założenia tegoż Instytutu i zwrócić się do wszystkich Stowarzyszeń Humanitarnych Bne-Brith w Polsce, aby wyznaczyły stałe roczne subsydja na rzecz Instytutu, oraz starały się uzyskać u swych członków odpowiednie, poważne składki na cel powyższy. Tym sposobem został budżet

Instytutu w przeważnej swej części zabezpieczony i inicjatorowie mogli rozpocząć pracę nad jego organizowaniem, licząc na to, że i inne instytucje żydowskie w Polsce, jak Gminy Wyznaniowe, Synagogi i t. p. w zrozumieniu doniosłości sprawy, wezmą na swe barki zabezpieczenie potrzeb finansowych tej, pierwszej w Polsce, instytucji dla nauki żydowskiej.

W grudniu roku 1925 odbyło się w sali Stowarzyszenia Humanitarnego „Braterstwo-Bne-Brith“ w Warszawie zgromadzenie organizacyjne Towarzystwa przy licznych udziałach reprezentantów społeczeństwa żydowskiego, na którym prof. dr. M. Schorr przedstawił cele Towarzystwa i zadania Instytutu. Po dłuższej dyskusji, w której zabierało głos wielu mówców, wybrano zarząd Towarzystwa w następującym składzie:

Dr. M. Allerhand, prof. Uniwersytetu, Lwów. Prof. Dr. M. Bałaban, Warszawa. Senator Dr. M. Braude, Łódź. Dr. Bulwa, adwokat, Kraków. Ławnik Dr. Zygmunt Bychowski, lekarz, Warszawa. Michał Flatau, Łódź. Dr. Samuel Gutman, rabin, Lwów. Izak Grünbaum, poseł na sejm, Warszawa. Dr. Karol Halpern, Stanisławów. Dr. Majer Klumel, Warszawa. Dr. Regensburg, lekarz, Wilno. Rabin Dr. M. Schorr, prof. Uniwersytetu, Warszawa. Borys Stawski, adwokat, Warszawa. Senator Rafał Szereszowski, Warszawa. Poseł Dr. Ozjasz Thon, rabin, Kraków.

Do Komisji Rewizyjnej zostali wybrani: pp. Adwokat Ignacy Baumberg, Sekretarz D. Folman, adwokat Władysław Szattensztejn, Benjamin Zabłudowski i poseł dr. Ignacy Schipper.

Dnia 4 lutego r. 1926 odbyło się pierwsze posiedzenie Zarządu, na którym wybrano następujące prezydium:

Przewodniczący:	Senator dr. Braude
I wiceprezes:	prof. Dr. Schorr
II wiceprezes:	prof. Dr. Allerhand
Sekretarz:	prof. Dr. Bałaban
Skarbnik:	senator R. Szereszowski.

Następnie przeprowadzono zasadniczą dyskusję nad ustrojem Instytutu, jego cechami zasadniczymi, katedrami głównymi i pomocniczymi, oraz nad środkami materialnymi i sposobem ich zdobycia. W dyskusji zabierali głos pp.: prof. Schorr, senator Braude, dr. Bychowski, poseł Grünbaum, adw. Stawski, senator Szereszowski i prof. Bałaban, poczem wybrano podkomisję dla opracowania programu prac instytutu i rodzaju katedr.

W ciągu roku 1926 kilkakrotnie zbierało się prezydjum I-wa, naradzając się przeważnie nad stroną materialną Instytutu, oraz nad ewentualnymi kandydatami na profesorów i docentów.

Dnia 27 kwietnia 1927 odbyło się drugie pełne posiedzenie Zarządu, na którym, po dłuższej dyskusji, postanowiono otworzyć Instytut w zimie roku 1928, na razie przy pomocy sił naukowych lokalnych, a w następnych latach uzupełniać po kolei najważniejsze katedry.

Na temto posiedzeniu uchwalono wydać publikację p. t. „Instytut Nauk Judaistycznych w Warszawie” celem zaznajomienia szerszego ogółu z celami Instytutu.

Publikacja ta pojawiła się jesienią 1927 r. i zawiera następujące rozprawy:

- 1) Prof. Dr. M. Schorr: Instytut Nauk Judaistycznych;
- 2) Poseł Dr. Ozjasz Thon: O ciągłość kultury żydowskiej;
- 3) Prof. Dr. M. Bałaban: Wiedza żydowska i jej uczelnie w Polsce.

Na posiedzeniu tem uchwaliło Kuratorjum powołać na pierwsze katedry PP. Prof. Dra Mojżesza Schorra, Prof. Dra Majera Bałabana, Dra Jakóba Kahana, Dra Ignacego Schipperera, oraz Dra Abrahama Weissa.

OTWARCIE INSTYTUTU NAUK JUDAISTYCZNYCH.

Dnia 19 lutego 1928 o godzinie 12 w południe odbyło się uroczyste otwarcie Instytutu Nauk Judaistycznych w pięknie przystrojonej sali Stowarzyszenia Humanitarnego „Braterstwo — Bne-Brith“ w Warszawie, Rymarska 8. W pierwszych rzędach krzeseł zajęli miejsca Pp.: Dyrektor Depart. w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Dr. Kazimierz Okulicz, J. M. Rektor Uniwersytetu Warszawskiego, Ks. Prof. Dr. Antoni Szlagowski, Prof. Trojanowski, Prorektor Wolnej Wszechnicy Polskiej, Naczelnik Wydziału w Min. W. R. i O. P. Władysław Gubrynowicz, Wizytatorzy Ministerjalni Dr. Wacław Jezierski i Dr. Zbierski, Wiceprezes Rady Miejskiej Warszawy Maurycy Mayzel, Zastępca Prezydenta m. St. Warszawy ławnik Dr. Z. Bychowski, członek Komitetu Wielkiej Synagogi na Tłomackiem adw. Julian Cohn, Wiceprezes Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Warszawie M. Feldstein, przedstawiciele Żydowskiego Szkolnictwa Średniego, Seminarjum Rabinicznego „Tachkemoni“, Państwowego Seminarjum dla nauczycieli religii mojżeszowej w Warszawie, Towarzystwa Oświatowego „Tarbut“, Członkowie Kollegjum Docentów Instytutu: h. t. Rektor Prof. Dr. Mojżesz Schorr, Prof. Dr. Majer Bałaban, Dr. Jakób Kahan, Dr. Abraham Weiss, członkowie Kuratorjum Instytutu, Zarządu i Rady Nadzorczej Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce, członkowie Stowarzyszenia Humanitarnego „Bne Brith“, zaproszeni goście, oraz słuchacze i słuchaczki Instytutu.

Po odśpiewaniu przez chór Wielkiej Synagogi pod kierownictwem dyrygenta Ajzenstadta psalmów 113 i 114 otworzył Prezes Kuratorjum Dr. Markus Braude uroczystość następującem przemówieniem inauguracyjnym:

W imieniu Kuratorjum Instytutu Nauk Judaistycznych otwieram dzisiejszą uroczystość i witam przedstawicieli władz oraz szanownych gości. Witam Pana Dyrektora Dptu Dr. Okulicza, J. M. Rektora Uniwer-

sytetu Warszawskiego Prof. Dr. Szlagowskiego, Pana Naczelnika Dr. Gubrynowicza, Pana Radcę Zbierskiego, Pana Prof. Trojanowskiego oraz przedstawiciele władz komunalnych i Instytucyj.

Jeszcze kilkadziesiąt lat temu, w okresie zaborów, dawał się wyczuć, zwłaszcza wśród oświeconych sfer społeczeństwa żydowskiego w Polsce, brak instytutu dla nauk judaistycznych, na wzór zakładów zagranicznych. Polska bowiem była kolebką całego szeregu uczonych, którzy później zajmowali przodujące stanowisko w nauce żydowskiej zagranicą, oraz najwybitniejsze miejsca rabinackie. Wystarczy wspomnieć takie nazwiska jak Rappaport, Krochmal i Graetz; także i dziś w instytutach judaistycznych zagranicą pracuje szereg uczonych z Polski. Społeczeństwo żydowskie w Polsce jest jakościowo i ilościowo najpotężniejszym w Europie i zagadnienie własnego Instytutu Nauk Judaistycznych jest dla tegoż społeczeństwa kwestją honoru narodowego i obywatelskiego.

Potrzeba Instytutu Nauk Judaistycznych odczuwać się dawała także i z innego względu. W ostatnich latach powstał cały szereg szkół średnich żydowskich, których celem jest udzielanie wychowankom nauki żydowskiej oraz ogólno-ludzkiego i obywatelskiego wykształcenia. Szkoły te dążą do wytworzenia w ten sposób syntezy między kulturą żydowską a ogólno-ludzką, a nadto pomiędzy ideałami narodowymi żydowskimi a potrzebami państwowości polskiej. To rozkwitające szkolnictwo żydowskie borykało się od chwili swego powstania z wielkimi trudnościami, przedewszystkiem w dziedzinie nauczania przedmiotów judaistycznych. Nie mieliśmy ani nauczycieli, ani książek, ani odpowiedniego programu. Stan ten polepszył się nieco, gdy przybyli z zagranicy ludzie o wykształceniu wyższem i zaczęli na tem polu pracować.

Szkolnictwo żydowskie w Polsce nie może jednak na dalszą metę opierać się na siłach nauczycielskich, sprowadzanych z zagranicy. Dla młodzieży, która szkoły te kończy, i która chce swe studia judaistyczne kontynuować, winno społeczeństwo żydowskie stworzyć placówkę naukową w k r a j u. Musimy w kraju samym wyszkolić kadry nauczycieli, gotowych służyć zasadniczej idei szkoły żydowskiej, opartej na syntezie kultury narodowej żydowskiej i państwowości polskiej.

Pierwszym, który rzucił tę myśl, był nieodżałowanej pamięci rabin Dr. Samuel Poznański (wszyscy wstają z miejsc). Z jego śmiercią myśl ta nie zeszła do grobu. Współinicjatorowie jej rozpoczęli na nowo starania,

gdy na krześle rabinackiem zasiadł Rabin Prof. Dr. Mojżesz Schorr, i przy jego współudziale przystąpili do ostatecznej realizacji tej myśli i znaleźli zrozumienie i poparcie u władz państwowych i u jednostek.

Miło mi w tem miejscu wyrazić podziękowanie Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za zatwierdzenie naszego statutu oraz za udzielenie znacznej zapomogi materialnej, lecz na drodze naszej piętrzą się jeszcze ogromne przeszkody. Nie mamy centralnej instytucji, któraby zapewniła byt naszemu zakładowi naukowemu, więc musieliśmy się zwrócić do instytucyj społecznych i osób prywatnych z prośbą o zapomogę. Pierwszą instytucją, która zajęła się naszym zakładem było Stowarzyszenie „Bne Brith“ w Polsce ze swym czcigodnym Prezesem, Panem Dr. Leonem Adlerem na czele, któremu w tem miejscu składamy serdeczne podziękowanie. Nie wszystkie jednak sfery żydostwa polskiego odnoszą się równie życzliwie do Instytutu. Są sfery zasadniczo sprzeciwiające się systemowi nauk, który zamierzamy wprowadzić. Sfery te, uwielbiające tylko przeszłość, obawiają się, że czyn każdy, obliczony na dalszą metę, może podkopać autorytet przeszłości. My wprawdzie dążymy ku temu, aby wyniki naszej pracy stały się programem na przyszłość, lecz w tem naszym dążeniu tkwi głęboka cześć dla wszystkich tych wielkich skarbów kulturalnych, które nam przeszłość przekazała. Największy nowoczesny wróg przeszłości, Nietzsche, powiedział, że mylnem jest zapatrywanie tych, którzy twierdzą, że nauka powinna na zjawiska życiowe zapatrywać się *sine ira et studio*, gdyż przeciwnie, wszelka prawdziwa nauka powinna zawsze odnosić się do swego przedmiotu *cum ira et studio*. My w stosunku do naszej przeszłości zachowujemy stanowisko pośrednie: odnosimy się do niej *sine ira et cum studio*. To też uczelnia nasza, w stosunku swem do przeszłości będzie miejscem pracy dla wszystkich kierunków myśli, o ile one tylko opierać się będą na naukowych podstawach i dążyć będą do wyświeślenia naukowej prawdy. Niechże Instytut ten wyda badaczy o poziomie godnym tradycji nauki żydowskiej, niech wyda nauczycieli, ludzi o wysokiej kulturze, któraby łączyła w sobie naukę żydowską z oświatą ogólnoludzką. Niechaj ci nauczyciele rozniosą syntezę tę we wszystkie zakątki Rzeczypospolitej, niechaj w tym duchu wychowają swych uczniów i niechaj Instytut ten stanie się źródłem pokoju i zgody ku czci i chwale żydostwa polskiego.

Witany żywemi oklaskami obecnych zabiera pierwszy głos Dyrektor Departamentu Wyznań w Ministerstwie W. R. i O. P. Dr. Kazimierz Okulicz, który imieniem Rządu wygłasza następujące przemówienie:

W imieniu Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dziękuję Panom Kuratorom i Docętom Instytutu za zaproszenie na dzisiejszą doniosłą uroczystość, a zarazem składam szczere życzenia dla rozwoju instytucji, która, przy umiejętnem kierownictwie, a co nie mniej ważne, przy wydatnem poparciu uświadomionych sfer żydowskiego społeczeństwa, może stać się ogniskiem nauki o promieniowaniu szerokiem i pełnem pożytku. Mam tu na myśli pożytek w rozumieniu zarówno interesu ludności żydowskiej jak i Państwa, do którego współobywateli ludność ta od wieków wszak należy.

Ministerstwo, zatwierdzając statut Instytutu, uczyniło to w przekonaniu, iż wiedza judaistyczna, która gdzieindziej takiego dosięgła rozkwitu, iż możliwem się stało równoczesne wydawanie aż dwóch monumentalnych judaistycznych dzieł encyklopedycznych — i w Polsce winna mieć swą placówkę, poza tem Ministerstwo uczyniło to z wiarą, iż prace w Instytucie wolne będą od wszelkich ubocznych tendencyj — poza tą jedną, którą będzie poszukiwanie prawdy naukowej.

Że przy pracy, w takim duchu prowadzonej, Instytut stopniowo zjedna sobie szacunek i poparcie wszystkich sfer żydowskiego społeczeństwa, o tem nie wątpię ci, którzy wiedzą, iż od tysiącleci aż po dzień dzisiejszy lud żydowski zwą „narodem książki“.

W tym duchu raz jeszcze życzę wszystkim, którzy pod Instytut wiedzy judaistycznej pierwsze kładli podwaliny, aby ich nadzieje w zupełności ziściły się.

W skupieniu wysłuchała następnie publiczność głębokich wywodów J. M. Ks. Rektora Antoniego Szlagowskiego, który imieniem Uniwersytetu Warszawskiego złożył życzenia nowopowstałej szkole akademickiej:

Instytut ten jest w łączności z Uniwersytetem Warszawskim nie tylko dlatego, że p. prof. Schorr jest jednym z jego profesorów, ale również i dlatego, że Instytut jest uzupełnieniem i rozszerzeniem tej katedry, którą w Uniwersytecie Warszawskim zajmuje pan prof. Schorr. Przedmioty judaistyczne, które w naszej Uczelni wykładane są jako integralna część języków semickich i historii starożytnego Wschodu, tu w Instytucie, znajdują swe uzupełnienie, oraz wszechstronne oświecenie.

Rozumiem dobrze doniosłość tej uroczystej chwili dla Was, Panowie. Uroczystość ta jest uroczystością Waszą, a zarazem uroczystością Uniwersytetu Warszawskiego. Jest ona uroczystością Waszą, albowiem Instytut uczniom swoim da możność zgłębienia kultury narodu żydowskiego, starożytnego narodu, który przetrwał do dnia dzisiejszego i zachował dla świata skarby swego ducha, gdy inne ludy starożytne znikły z powierzchni ziemi. Żywotność narodu żydowskiego, który pomimo dwu tysięcy lat tułaczki nie przestał istnieć, pozwoliła mu wytrwać i uzgodnić się z tymi narodami, wśród których żyje w ciągu swej wędrówki dziejowej. I dlatego z wielkiem zadowoleniem witam fakt, że Instytut Wasz, który ma na celu użyźniać i rozwijać Waszą starą kulturę, został założony tu, w stolicy, i pozostaje w łączności z naszą Wszechnicą. Dlatego uroczystość dzisiejsza jest i naszą uroczystością, uroczystością Uniwersytetu Warszawskiego. Uniwersytet Warszawski wie i uznaje, że w Instytucie Nauk Judaistycznych Warszawa uzyskała nową placówkę naukową. Placówka ta niezmiernie ważną jest zarówno dla nauki żydowskiej, jak i dla wiedzy ogólnej, która jedynie jest podstawą siły i potęgi narodów i państw. Powstanie więc tego Instytutu witam z radością i w imieniu Uniwersytetu Warszawskiego życzę mu pomyślności i owocnej pracy naukowej.

Imieniem Wolnej Wszechnicy Polskiej składa życzenia pomyślnego rozwoju nowej placówki akademickiej Prorektor Prof. Dr. Trojanowski.

Imieniem Rady Miejskiej M. Stoł. Warszawy składa życzenia wice-prezes Rady Maurycy Mayzel:

Jako przedstawiciel Rady Miejskiej Stolicy, jestem niezmiernie zadowolony, że mogę przyjąć udział w uroczystości otwarcia w Warszawie Instytutu Nauk Judaistycznych, który, w co bardzo wierzę, stanie się ogniskiem, promieniującym doniosłością swoich prac i badań, coraz dalej i coraz mocniej zwiększając udział naszego miasta w dorobku naukowym świata i podnosząc rolę, jaką w kulturalnym pochodzie miast i krajów, Warszawa, jako Stolica Polski, odgrywać winna.

I dlatego wszystkim, którzy inicjatywą, zapalem i wytrwałością przyczynili się do powstania u nas tej uczelni, wzbogacając Warszawę o nową, poważną bardzo placówkę wiedzy i o potrzebny nam warsztat pracy naukowej w dziedzinie, tak mało, pomimo wszystko, u nas znanej, bo w dziedzinie życia, historii, religii i filozofii żydowskiej — składam w imieniu miasta ser-

deczne podziękowanie i uważam, iż dzień otwarcia Instytutu Nauk Judaistycznych w Warszawie, stanie się jedną z dat historycznych w dziejach rozwoju naszego miasta.

A będąc przy głosie, pragnę jeszcze zaznaczyć, że osobiście odczuwam dziś szczególne wzruszenie, gdy widzę, że myśl z jaką się nosił wybitny, niezapomniany nasz uczony, przedwcześnie zmarły b. p. Dr. Samuel Poznański, nie odeszła z nim do grobu, że ziarno, jakie rzucił na nieurodzajną zdawałoby się wówczas glebę — nie zmarniało, bo podjęte i howodane w sercach Jego najbliższych przyjaciół i towarzyszy pracy, przyjęło się i weszło, wyrastając, jako drzewo czynu. I oto obchodzimy tutaj święto pierwszego owocu, jaki właśnie z tego dziś zbieramy drzewa.

A gdy pomyśleć, jak szerokie pole Instytut ten otwiera dla badaczy, historyków i ludzi nauki, jakie znaczenie on mieć może dla Żydów i żydostwa, gdy pomyśleć, jakiej wartości prace stąd po całym rozchodzić się mogą świecie, gdy pomyśleć, że i ludność chrześcijańska w Polsce będzie mogła oglądać kwiat czystej kultury żydowskiej, oczyszczony z lepkiego błota, jakim różni nieucy-żydoznawcy obrzucali go i obrzucają, i gdy wreszcie pomyśleć, jakie zastępy inteligentnych, fachowo wykształconych, naukowo odpowiednio przygotowanych, nowoczesnych nauczycieli judaistyki z tej uczelni po całej rozchodzić się będą Polsce, by uczyć naszą młodzież, która brak tego rodzaju nauczycieli tak dotkliwie odczuwała i odczuwa — to zrozumiemy wszyscy, jak doniosłe dzieło zostało zapoczątkowane i jakiej wagi czyn dziś zostaje dokonany. I dlatego sądzę, że będę rzecznikiem wszystkich miłośników wiedzy i kultury, jeśli realizatorom pięknej myśli Dra Samuela Poznańskiego złożę wyrazy najgłębszego uznania i wdzięczności, wraz z serdecznymi życzeniami wspaniałego rozkwitu Instytucji, która dla użytku kraju, nauki, żydostwa i całej ludzkości dziś tutaj w ręce społeczeństwa oddaną zostaje.

Do gratulacji imieniem Prezydenta Miasta Stoł. Warszawy zabiera głos ławnik Dr. Z. Bychowski:

W imieniu p. Prezydenta Stolicy, który z powodu braku czasu nie mógł osobiście tu przybyć, mam wysoki zaszczyt złożyć serdeczne życzenia czcigodnym inicjatorom nowopowstającego Instytutu nauk Judaistycznych. Magistrat, którego zadaniem jest dbać o rozwój stolicy i o pomyślność jej obywateli w najszerszym

tego słowa pojęciu, zwraca z natury rzeczy też wielką wagę i na kulturalne i naukowe potrzeby swoich mandatarjuszy, dowodem czego subwencjonowanie całego szeregu naukowych i społeczno-kulturalnych instytucji, jak Tow. Naukowe, Instytut antropologiczny, Tow. eugeniczne i t. p. Nie wątpię, że Zarząd stolicy będzie też uważnie śledził za pracą naukową i pedagogiczną Instytutu Nauk Judaistycznych i będzie szczerze się cieszył z jego rozwoju i rozkwitu.

Imieniem Zarządu Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Warszawie wygłasza p. Mojżesz Feldstein, wice-prezes Gminy następujące hebrajskie przemówienie:

Szanowni Zgromadzeni! W imieniu Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Warszawie i w mem własnem mam zaszczyt złożyć nasze serdeczne życzenia w dniu otwarcia Instytutu; a zarazem chcę zaznaczyć, że przyszedłem nietylko powinszować, ale i wyrazić uczucia uznania i wdzięczności Towarzystwu Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce za inicjatywę założenia Instytutu. Kwestja założenia szkoły wyższej dla nauki żydowskiej stała się w ostatnich czasach piekącą. Nie wolno nam zamknąć oczu na fakt, iż wiedza żydowska znajduje się w stanie ciągłego upadku, a ciemnota i niewiedza czynią coraz większe postępy wśród społeczeństwa żydowskiego. Od lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia dekadencja ta trwa bezustannie, a dziś wiedzę żydowską zajmują się ostatni z epoki haskali, a bynajmniej już nie młodzi adepci nauki doby dzisiejszej. I jeżeli rzucimy okiem na stan naszej literatury, to musimy dojść do wniosku, że przybytek w naszej literaturze pięknej odbił się smutnem echem w literaturze naukowej.

Ale winę za ten stan ponosimy i my. Bardzo wiele sił poświęciliśmy ostatnio renesansowi języka hebrajskiego, ale bardzo mało uczyniliśmy dla wiedzy hebrajskiej. Pierwszy krok ku naprawie tego stanu uczyniliśmy przez założenie Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, drugi krok został uczyniony teraz przez Towarzystwo Krzewienia Nauk Judaistycznych, które założyło Instytut dla wiedzy żydowskiej w Polsce, zamieszkanej przez przeszło trzymilionową ludność żydowską. Wszyscy bracia nasi, przywiązani do wiedzy żydowskiej będą się odnosić z uczuciem uznania i wdzięczności do tego dzieła. I w chwili, gdy obchodzimy to uroczyste święto, wyrażam Wam w imieniu całej Gminy serdeczne podziękowanie i życzenia powodzenia i owocnej pracy.

Imieniem Komitetu Wielkiej Synagogi na Tłomackiem wygłasza przemówienie adw. Julian Cohn:

Witam nowopowstającą instytucję w imieniu Zgromadzenia Synagogałnego Wielkiej Synagogi w Warszawie.

Synagoga u Żydów zawsze była miejscem nie tylko odprawiania modłów, lecz i zebrań dla krzewienia nauki.

Wielka Synagoga tak też swe zadanie zawsze pojmowała; jeżeli zaś niezawsze zadanie to spełniała, lub spełniała je w mierze niedostatecznej, to nie dlatego, żeby zadaniu swemu się sprzeniewierzyła, lecz raczej z tego względu, że zaborca rosyjski na wszelkie tego rodzaju poczynania patrzył podejrzliwie, a nawet wprost się im przeciwstawiał.

Wystarczyło atoli, by zaborca rosyjski ustąpił, a Komitet Synagogi naszej z inicjatywy nieodżałowanej pamięci Dra Samuela Poznańskiego w roku 1916 otworzył kursa judaistyczne, pokrywając ich budżet w całości z funduszów własnych i udzielając im nadto skromnego pomieszczenia w zabudowaniach synagogałnych.

Owe Kursy judaistyczne były zakładem średnim, zakresem swego programu odpowiadały seminarjum nauczycielskiemu i miały na celu kształcenie nauczycieli języka hebrajskiego i religii mojżeszowej.

Zadanie to kursy spełniły, wypuszczając w świat kilka seryj wykształconych nauczycieli, poczem, rozwijając się stopniowo, przekształciły się ostatecznie dzięki poparciu rządu polskiego w seminarjum rządowe, istniejące dziś przy ul. Gęsiej.

Obecnie otwierany Instytut Nauk Judaistycznych ma być — jak słyszymy — niejako wydziałem uniwersyteckim, a więc zakładem naukowym wyższym.

Synagoga nasza, w poczuciu obowiązku, jaki na niej ciąży wobec nowego przybytku nauki, uwzględniając potrzebę instytutu, który w braku własnego lokalu zmuszony jest korzystać z przytułku, jakiego mu udzieliła jedna ze szkół średnich w godzinach pozaszkolnych, postanowiła przeznaczyć dlań lokal w gmachu projektowanej przez się biblioteki judaistycznej przy ul. Tłomackiej.

W tych warunkach, czego mógłbym życzyć Instytutowi Nauk Judaistycznych dziś w dacie jego otwarcia? Zdaje mi się, że będę wyrazicielem życzeń ogółu żydowskiego, gdy życząc Instytutowi pomyślnego rozwoju, dołączę do tego życzenie jaknajrychlejszego wybudowania gmachu biblioteki judaistycznej.

Imieniem Związku Stowarzyszeń Humanitarnych „Bne-Brith“ w Polsce wygłasza Prof. Dr. M. Bałaban następujące przemówienie powitalne:

Imieniem stowarzyszenia „Bne - Brith“ w Polsce i jego Czcigodnego Prezesa, Pana Dr. Adera, mam zaszczyt powitać powstanie Instytutu Nauk Judaistycznych. Zakład ten, którego otwarcie dziś święcimy, będzie nietylko zakładem teologicznym, ale przede wszystkim placówką naukową, która wyda nauczycieli-judaitów. Instytut nasz poprzedza cały szereg prób założenia jemu podobnych zakładów, które się jednak nie zupełnie udały. Społeczeństwo żydowskie bowiem, widziało w nich tylko środek do pewnego celu. Nasz Instytut jest sam w sobie celem, jest placówką czystej prawdy naukowej. Jako taki będzie on w przyszłości krzewicielem tych wysokich ideałów, które głosi Stowarzyszenie „Bne-Brith“: Dobroczynności, Bratniej miłości i Zgody.

Imieniem Stowarzyszenia „Tarbut“ w Polsce wygłasza przemówienie powitalne p. M. Gordon.

Następnie Prezes Kuratorjum odczytuje listy i depesze gratulacyjne od następujących osób i stowarzyszeń: Dyrektora Dptu w Min. W. R. i O. P. Dr. Zygmunta Zagórowskiego, Dziekana Wydziału Humanistycznego U. W. Prof. Dr. Handelsmana, Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, Hochschule für Wissenschaft des Judentums w Berlinie, Seminarjum Rabinicznego w Berlinie, Seminarjum Rabinicznego we Wrocławiu, Jews' College w Londynie, Rektora Schwarza z Wiednia, Żydowskiej Gminy Wyznaniowej we Lwowie. Prof. Dr. M. Allerhanda ze Lwowa, Senatora inż. Koernera, Posła Farbsteina z Warszawy, Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Wilnie, Rabinatu i Gminy w Poznaniu, Gminy Wyznaniowej w Krakowie, Prezesa Dr. Adera z Krakowa, Stowarzyszeń Humanitarnych „Bne - Brith“ w Bielsku, BB-Solidarności w Krakowie, BB-Leopolis we Lwowie, BB-Humanitas w Przemyślu, Stowarzyszenia Bne-Brith w Królewskiej Hucie, Komitetu Synagogi w Łodzi, Karola Bubera ze Lwowa, Rabina Dr. Freunda ze Lwowa, Dr. Bibringa im. Zarządu Templum w Stanisławowie, Zarządu Nowej Synagogi w Częstochowie, Dr. Rafała Landaua im. Synagogi Postępowej w Krakowie, Dr. Regensburga z Wilna, I. Gimn. Żydowskiego w Łodzi, Gimnazjum Hebrajskiego w Białymstoku, Dyr. Brandstättera z Łodzi i wielu innych.

Następnie Rektor Instytutu, Prof. Dr. M. Schorr wygłosił wykład inauguracyjny na temat: „**Stan i potrzeby wiedzy żydowskiej w dobie dzisiejszej**“.

Otwieramy dzisiaj uroczyscie „Instytut Nauk Judaistycznych“, którego pierwszym i naczelnym zadaniem będzie pielęgnowanie wiedzy judaistycznej we wszelakich jej dziedzinach dotyczących się życia narodu żydowskiego w przeszłości i teraźniejszości. Żywię niepłonną nadzieję, że około Instytutu skupią się w miarę rozwoju najlepsze siły naukowe, którymi żydostwo polskie dysponuje, i że on sam stanie się ośrodkiem badań naukowych na niwie judaizmu, a zarazem i ogniskiem, z którego wiedza o Żydach i żydostwie promieniować będzie w szerokie sfery inteligencji. W takiej dla kulturalnego życia społeczeństwa przełomowej chwili, u wrót otwierających się mającego Instytutu, godzi się zastanowić nad najważniejszymi potrzebami naukowymi chwili obecnej i nad drogami wiodącymi do zorganizowania prac naukowych.

Te potrzeby możemy tutaj w ramach wykładu naszkicować tylko w najgrubszych zarysach, szczegółowe ich roztrząsanie musimy zostawić pogłębieniu poszczególnych zagadnień w specjalnych naukowych konferencjach przyszłego kolegium docentów.

I.

W dziedzinie ogólnej wiedzy żydowskiej tendencje naukowe żydostwa polskiego powinny się kierować ku tym problemom, które obecnie zaprzatają głównie umysł badaczy na niwie judaistycznej, ażeby przez to włączyć się jako żywe ogniwo do łańcucha badań dziejowych, wszędzie równo aktualnych i równie żywe zainteresowanie budzących.

W epoce starożytnej naszej historii wyłania się na samo czoło historia i kultura narodu żydowskiego w okresie jego klasycznej twórczości w związku pragmatycznym i na tle przednio-azjatyckiego Wschodu, jego politycznych przeobrażeń i przewrotów, jako też prądów duchowych nurtujących życie przewodnich jego narodów; jedne i drugie bowiem wyciskały każdorazowo arcy silne piętno na ewolucji politycznej i duchowej starożytnego Izraela. W samym ognisku tych zagadnień stoi piśmiennictwo klasyczne, złożone w księgach biblijnych, a właśnie w obecnej chwili dokonują się pod wpływem genialnych prac Gunkla, (przedwcześnie niedawno zmarłego) Gressmanna, a także Mowinckla, za-

sadnicze zmiany metod literackiej analizy ksiąg proroczych i poetycznych, które równocześnie z wykopaliskami, a częściowo pod ich wpływem stanowią rewelacje naukowe, wywołujące niemięjszy zapal i namietną dyskusję w świecie naukowym jak przed pół wiekiem krytyczne dociekania Wellhansena i jego szkoły. Równorzędnie z temi zagadnieniami literackimi wysuwają się problemy kultury starożydowskiej, wśród których religja i prawo najżywiej zaprzatają umysły badaczy. Wystarczy nadmienić, że prawo biblijne dziś rozpatrywać można z perspektywy historycznej i porównawczej trzech najstarszych pomników prawie nowych świata (kodeksu Chamurapie'go, prawa Assuru i prawa Chettytów), których związek historyczny i ideologiczny z prawem możeszowem zdaje się nie ulegać wątpliwości, a których jeno ściślejszy, wewnętrzny stosunek doń jest właśnie przedmiotem żywej debaty naukowej.

Aktualna jest obecnie także dziedzina prawa, t. zw. talmudycznego, którego rozwój obejmuje wżwyż tysiąclecie całe. Dawniejsze badania nad tem prawem, metodą dogmatyki prawa rzymskiego wykonywane, a ponadto tendencją apolegetyczną zabarwiane, są dziś przestarzałe. Dopiero w ostatnich latach badania skierowane zostały na właściwą drogę historycznej metody, przy uwzględnieniu porównawczem współczesnych prawodawstw orjentalnych. W tym duchu też opracowany jest szereg monografij, które ostatnio wyszły ze szkoły Kohlera i Koschakera, z dziedziny rodzinnego i obligacyjnego prawa. Tutaj otwiera się bardzo szeroka perspektywa naukowych dociekań dla młodych prawników naszych, wyposażonych zarazem głęboką znajomością Talmudu, zwłaszcza, jeżeli swoją wiedzę prawniczą uzupełnią studjami z zakresu prawa babilońskiego, w którego trwałej sferze oddziaływania prawo żydowskie, w Talmudzie babilońskim złożone, przez szereg stuleci się rozwijało. W ubiegłym roku rząd niemiecki stworzył przy Uniwersytecie w Lipsku specjalny Instytut prawa orjentalnego, pierwszy w swym rodzaju w Europie, pod kierownictwem znakomitego prof. Pawła Koschakera, który zamierza uprawiać także i prawo żydowskie (Talmudu) na platformie historycznej i porównawczej w szerokim zakresie, przy pomocy swoich żydowskich, odpowiednio przygotowanych słuchaczy. Na ten Instytut zwrócono szczególną uwagę tych adeptów wiedzy judaistycznej, którzy w „morze prawa Talmudu“ się zamierzają zanurzyć i z jego głębi wyławiać perły nauki.

Gdy przejdziemy do wieków średnich, mimowoli nasunie się Islam i jego stosunek do żydostwa, jako ten

czynnik, który najsilniej zapłodnił myśl filozoficzną judaizmu i zapośredniczył mu także poznanie filozofji Arystotelesa i Platona. Że znajomość arabskiego języka jest tu podstawowym warunkiem wielkiej naukowej pracy badawczej, nie potrzeba podkreślać. I w tej dziedzinie wiele jeszcze problemów historycznych zostaje do wyświeetlenia przy badaniu religijnych i filozoficznych, a także historycznych prądów wśród Arabów i Żydów (w Hiszpanji) i wzajemnego ich na siebie oddziaływania.

Nietkniętą prawie jest dziedzina, t. zw. „chadith“, t. j. tradycji ustnej arabskiego prawa (mniej więcej w tem samem rozumieniu jak Talmud) obejmującej tak samo jak ten wszystkie sfery życia pod kątem widzenia prawnego. Z niej rozwinęła się jurysprudencja muzułmańska, t. zw. „Ilm-al-Fikh“, „nauka o obowiązkach“, odpowiadająca znowu naszym dziełom kodyfikacyjnym, zebranym w Szulchan-Aruch. Że na ten dział arabskiej kultury obok silnych wpływów rzymskiego prawa przy bliskim kontakcie duchowym Żydów i Arabów w Hiszpanji i północnej Afryce, jakoteż w Iraku (Babilonji) także prawo Talmudu w znacznej mierze oddziaływać musiało, przekona się odrazu każdy, kto krytycznie do badania tych źródeł prawa Islamu przystąpi. Jest to niezmiernie wdzięczne, prawie że niezorańne jeszcze pole badań, a aktualne także ze względu na nawiązanie nowych nici duchowych ze światem Islamu w łączności z Uniwersytetem Jerozolimskim.

Możnaby przytoczyć tutaj cały szereg innych dziedzin wiedzy judaistycznej i wiążących się z niemi problemów, by tylko wymienić zagadnienie historycznego rozwoju języka hebrajskiego, który — aczkolwiek ogarnia trzy tysiąclecia — był przez chrześcijańskich uczonych naukowo badany wyłącznie tylko odnośnie do epoki starożytnej, w tem zaślepieniu, jakoby wraz ze zburzeniem państwa zamarła i żywotność twórcza narodu, a język jego stał się odtąd tylko sztucznym narzędziem ducha, zamkniętym w obrębie lingua sancta (leszon hakodesz). W rzeczywistości jednak genjusz twórczy narodu i w zakresie języka nigdy nie przestał być czynny, zwłaszcza w epoce arabsko-hiszpańskiej; zasilały przez siostrzany język arabski rozwijał się organicznie, czego najlepszym dowodem jest klasyczna i pod względem piękności językowej, poezja tej epoki. Śledzić rozwój form gramatycznych i składni, a zwłaszcza stylu, począwszy od literatury Talmudu i Midraszu, aż do najnowszych czasów — to jest niemniej aktualna i żywotna potrzeba nauki judaistycznej.

Dalsze roztrząsanie potrzeb ogólnych wiedzy judaistycznej w obecnej chwili przekroczyłoby ramy wykładu, dlatego przechodzę do potrzeb szczegółowych, nam najbliższych, bo wiążących się z historją i kulturą Żydów w Polsce od najdawniejszych czasów do doby współczesnej.

II.

Temu lat dwadzieścia pięć w monografji o „Żydach w Przemyśle” (1903), umieściłem w przedmowie następujące słowa: „Głównie, naukowe przedstawienie całej historii Żydów w Polsce będzie wtedy dopiero możliwe, gdy losy i rozwój ekonomiczny i kulturalny w poszczególnych większych miastach zostaną wszechstronnie na podstawie źródeł archiwalnych zbadane. Wydawnictwo tedy i opracowanie archiwalnych dokumentów jest pierwszym zadaniem, które badanie ogólnejsze wyprzedzić musi”. To, co przed ćwierć wiekiem było pobożnym dezyderatem, dziś jest najaktualniejszą potrzebą naukową — dziś, kiedy nietylko archiwa miast głównych we wszystkich trzech zaborach stoją badaczom otworem, ale także archiwa państwowe, dawniej na siedem kluczy zamknięte, a wśród nich wspinał się Archiwum Główne w Warszawie mieszczące w sobie skarby dokumentów historycznych dla poznania życia gospodarczego, ustroju wewnętrznego, sądownictwa i kultury codziennego życia Żydów na ziemiach polskich w nieprzerwanym ciągu sześciuset lat.

Na pierwszy plan wysuwa się wydawnictwo systematyczne tych aktów, bądź to w opracowaniach lokalnych na wzór monografij Bałabana, bądź to w zbiorach ogólnych na wzór Dyplomatarjusza Bersohna, względnie „Regestów i Nadpisów” wydanych przez Towarzystwo Żydowskie Etnograficzne w Petersburgu. Wydawnictwo to nie może być wykonane przez jednostki, lecz musi być zorganizowane umiejętnie przez zbiorowe ciało naukowe, a załączkiem takiego ciała może się stać Komisja naukowa, wyłoniona z Instytutu, która do tego celu zaprzęgnie do pracy młodzież akademicką w głównych środowiskach uniwersyteckich (Warszawa, Lwów, Kraków, Wilno, Poznań), w których zarazem się znajdują archiwa miejskie, czy grodzkie. Będzie pierwszym honorowym zadaniem Rady Religijnej, przewidzianej w nowej hierarchji ustroju gmin żydowskich w Polsce, aby finansowo zasilić i umożliwić to na wielką miarę zakrojone wydawnictwo, które z jednej strony mieścić w sobie będzie przywileje, któremi wyposażali swych Żydów w poszczególnych miastach, jak i w Polsce

społem, szlachetni królowie polscy, ale zarazem i w wier-
nym historycznym obrazie odzwierciedli zmagania się
nadmudzkie naszych przodków w ciężkiej walce o go-
spodarcze minimalne prawa. To wydawnictwo, którego
opublikowanie wymagać będzie szeregu lat, stanowić
będzie dopiero mocne rusztowanie, na którym przysły
dziejopis wzniesie wszechstronną konstrukcję przeżyć hi-
storycznych Żydów w Polsce w biegu sześciu stuleci.

Że obok tego istnieje cały szereg problemów ży-
cia wewnętrznego w Polsce, które obecnie są przedmio-
tem dociekań uczonych, jak ruch Frankistów, chasy-
dyzm, haskalah 19 wieku, możemy tutaj tylko pokrótce
zaznaczyć. Wreszcie literatura nowohebrajska, jako naj-
poczytniejszy wyraz odrodzenia narodowego, które
z Polski i Litwy brało swój początek, obok rozwijającej
się z nią równolegle literatury żydowskiej, czerpiącej
swe pierwiastki z ludowego życia na ziemiach polskich,
stanowiąc musi od pierwszej chwili przedmiot aktualne-
go naukowego zainteresowania i badania.

To są w najogólniejszych zarysach potrzeby nauki
judaistycznej w Polsce w chwili obecnej. Oby nasz
Instytut podołać mógł szczytnym zadaniom, jakie ma
do spełnienia, na użytek wiedzy żydowskiej i ku chwa-
le żydostwa polskiego.

Odśpiewaniem hymnu państwowego oraz pieśni „Hatykwa”
zakończyła się uroczystość otwarcia Instytutu.

Serdecznie żegnani przez władze Instytutu goście otrzymują
na pamiątkę otwarcia wydaną przez Towarzystwo Krzewienia Nauk
Judaistycznych w Polsce broszurę p .t. „Instytut Nauk Judaistycz-
nych w Warszawie” — z pracami Prof. Schorra, Prof. Bałabana
i Pośła Dr. Thona.

PRACA W INSTYTUCIE W LATACH AKAD. 1927/28 1928/29.

Kuratorjum

Kuratorjum odbywało częste posiedzenia, przy współuczestnictwie wszystkich niemal członków warszawskich, poświęcane zagadnieniom materialnych podstaw i wewnętrznej konsolidacji Instytutu.

Na posiedzeniach swych Kuratorjum zajmowało się głównie sprawami budżetowymi i osobowymi. Przyjęto do wiadomości bilanse okresowe, składane co pewien czas przez sekretarza Instytutu, oraz układano preliminarze budżetowe na przyszłe lata. Ponadto przedkładał Rektor sprawozdania z działalności Instytutu oraz przedstawiał poszczególne wnioski kolegium docentów do zatwierdzenia kuratorjum.

Ze spraw osobowych załatwiono jedną piekącą kwestję, a mianowicie obsadzenie katedry dla historii i literatury Żydów w epoce Greków i Rzymian. Na katedrę tę powołano w czerwcu 1928 r. na wniosek kolegium docentów Dr. Edmunda Steina z Krakowa.

Kuratorjum uchwaliło na wniosek kolegium docentów opłatę czesnego w wysokości 100 zł. rocznie.

Bardzo ważną kwestją była sprawa lokalu. Instytut mieścił się w pierwszym swym roku wykładowym, t. j. od lutego do czerwca 1928 r. w lokalu gimnazjum inż. Jakóba Finkla przy ul. Leszno 14, użyczonym bezinteresownie przez właściciela domu p. H. Welta oraz dyrektora inż. Jakóba Finkla. Wykłady odbywały się popołudniu. Stan ten przedstawiał liczne niedogodności, tak z powodu kolizji wykładów w Instytucie z seminarjami Uniwersytetu, jak i z tego powodu, że słuchacze utrzymujący się przeważnie z lekcyj, nie mogli należycie uczęszczać na wykłady. Wobec tego Kuratorjum zajęło się poszukiwaniem na czas aż do wybudowania Gmachu Biblioteki Judaistycznej przy Synagodze lokalu dla Instytutu.

Obecnie Instytut, dzięki staraniom członków kuratorjum Pp.

wiceprezesa Gminy Mojżesza Feldsteina i Abrahama Podliszewskiego, mieści się we własnym lokalu przy ul. Nowolipie 3. Lokal składa się z obszernego vestibulum, sali wykładowej, sali seminaryjnej, pokoju rektora, gabinetu sekretarza, oraz pomieszczenia dla woźnego.

Oprócz tego Kuratorjum na posiedzeniach swych przedyskutowywało wnioski, przedstawione przez Kolegium docentów.

Kolegium docentów.

Kolegium docentów zbierało się często dla omawiania spraw Instytutu. Szereg posiedzeń poświęcono opracowaniu rozkładu zajęć, ustaleniu okresów wykładów i feryj, terminów kolokwów, wnoszenia podań o ulgi w opłacie czesnego i t. d. Kolegium docentów odbywało z początkiem każdego trymestru posiedzenia, poświęcone przyjęciu nowych słuchaczy. W sprawach szczególnej wagi odbywały się posiedzenia Kolegium przy współudziale delegatów Kuratorjum.

Szczególnie wiele wagi poświęcono doborowi wykładów i ćwiczeń, które mają dać słuchaczom metodę naukową, wdroyć ich do samodzielnych badań krytycznych i przysporzyć im zasób wiedzy, potrzebny w przyszłym ich zawodzie.

Szereg posiedzeń poświęciło Kolegium docentów opracowaniu porządku studjów i egzaminów i przy tej sposobności omawiano długo i obszernie sprawę rozbudowy Instytutu. Kwestją rozbudowy dojrzała istotnie pod koniec ubiegłego roku akademickiego, i weszła na porządek obrad Kuratorjum Instytutu (patrz rozdział następny). Po uzyskaniu zatwierdzenia zmian w statucie przez Ministerstwo W. R. i O. P. dostosowano porządek studjów i egzaminów do obecnych celów Instytutu i uchwalono wydrukować go w niniejszem sprawozdaniu.

Kolegium docentów wybrało dwukrotnie, w styczniu i w czerwcu 1928 r., na lata akadem. 1927/28 i 1928/29 Prof. Dr. Mojżesza Schorra rektorem Instytutu, zaś Prof. Dr. Majera Bałabana przedstawicielem Kolegium docentów w Kuratorjum.

Kolegium docentów uchwaliło przyjmować podania o ulgi tylko od tych słuchaczy, którzy do podania dołączą świadectwa ze zdanych kolokwów conajmniej z 10 godzin wykładowych tygodniowo.

Kolegium docentów wysłało w maju 1928 r. depeszę gratu-

lacyjną do Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie w dniu obchodu stulecia Zakładu, oraz do J. M. Ks. Rektora Prof. Dra Antoniego Szlagowskiego z okazji jego nominacji na biskupa.

Kolegium Docentów uchwaliło abonować od przyszłego roku akademickiego następujące pisma naukowe z dziedziny judaistyki: *Révue des Etudes Juives*, *Jewish Quarterly Review*, *Hacofeh*. Instytut jest członkiem „Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaft des Judentums“ w Berlinie.

Kolegium Docentów podjęło myśl wydawnictwa prac naukowych, w pierwszym rzędzie prac docentów Instytutu. Pierwsze dwie prace ukazują się przy niniejszem sprawozdaniu.

Rozbudowa Instytutu.

Z końcem drugiego roku akademickiego uchwaliło kuratorjum na wniosek prezesa Dra Braudego przystąpić do rozbudowy Instytutu, a to z następujących powodów:

Spółceństwo żydowskie w Polsce nie posiada dotychczas uczelni dla wykształcenia akademicko-wykształconych rabinów, którzy postępowej części społeczeństwa żydowskiego, umożliwiła powoływanie na stanowiska rabinów ludzi zarówno głębokiej wiedzy religijnej jak i świeckiej. Brak ten wyczuła obecnie i młodzież żydowska, kończąca szkoły średnie, która w ubiegłym roku w liczbie przeszło 30 wyjechała zagranicę na studia w tamtejszych zakładach teologicznych. Zjawisko to jest anormalne, gdy nie można na dalszą metę stosować dotychczasowej praktyki i obsadzać posad rabinackich absolwentami zagranicznych zakładów teologicznych.

Ten stan rzeczy skłonił Kuratorjum i Kolegium docentów Instytutu do rozbudowy tegoż, celem kształcenia i kwalifikowania rabinów o wyższem, wszechstronem wykształceniu.

Niezależnie od tejże sprawy, wyłoniła się, również w ciągu dwuletniego okresu istnienia Instytutu, sprawa uzupełnienia programu z zakresu nauk etnograficzno-społecznych.

W społeczeństwie żydowskiem mnożą się coraz bardziej organizacje i instytucje społeczne, mające na celu poprawę i uzdrowienie życia żydowskiego, jak np. „Ort“, „Toz“, „Hias“, „Jeas“, opieka sieroca, i t. d. Wszystkie te instytucje wymagają, zwłaszcza na kierowniczych stanowiskach, ludzi naukowo należycie wykwalifikowanych i obeznanych teoretycznie i praktycznie z całym kom-

pleksem zagadnień społecznych. Także wielkie gminy żydowskie potrzebują dla społecznego działu swych czynności ludzi w tej dziedzinie należycie wykwalifikowanych. Jest to smutny fakt, iż przeważna liczba gmin w Państwie nie posiada wykwalifikowanych pracowników, względnie sekretarzy; największe gminy w kraju, nie wyłączając nawet warszawskiej i łódzkiej od szeregu lat bezowocnie poszukują odpowiednich sił. Fakt ten wpływa ujemnie na dziedzinę społeczno-filantropijnej działalności gmin.

W zachodniej Europie zaradzono już temu brakowi przez otwarcie specjalnych uczelni dla pracowników instytucji społecznych i u nas poczyniono już w tym kierunku pierwsze kroki. Kuratorjum i Kolegium docentów sądzą wobec tego, że jest dla dobra społeczeństwa żydowskiego rzeczą wysoce pożądaną, aby istniejący przy Instytucie dział nauk etnograficzno-społecznych stał się także instytucją wychowawczą dla zawodowego przygotowania pracowników społecznych. Kuratorjum i Kolegium docentów żywią nadzieję, iż przez tę rozbudowę swej organizacji naukowej Instytut nasz stanie się zaczątkiem należycie ufundowanej i nowoczesnej pracy społecznej wśród społeczeństwa żydowskiego.

Wobec powyższego, Kuratorjum i Kolegium docentów Instytutu Nauk Judaistycznych postanowiły rozbudować Instytut w dwóch kierunkach przez podział tegoż na dwa zasadnicze fakultety: 1) *Fakultet Rabiniczny* dla kształcenia rabinów i nauczycieli religii mojżeszowej w szkołach średnich, oraz 2) *Fakultet Nauk Historyczno-społecznych* dla kształcenia nauczycieli historii żydowskiej i literatury hebrajskiej w szkołach średnich, oraz pracowników społecznych.

Kuratorjum przedłożyło wobec tego Ministerstwu W. R. i O. P. projekt zmiany statutu Instytutu; te zmiany Ministerstwo reskryptem z dnia 13 września 1929 zatwierdziło, tak, że w obecnie rozpoczynającym się roku akademickim czynne będą w Instytucie dwa fakultety: 1) *Fakultet Rabiniczny*, 2) *Fakultet Nauk Historyczno-Społecznych*. Głównymi przedmiotami nauki na fakultecie Rabinicznym będą: wiedza biblijna, wiedza talmudyczna, prawo żydowskie, historia Żydów, filozofia żydowska, pedagogika, liturgika, homiletyka, apologetyka. Na fakultecie Nauk Historyczno-społecznych wykładane będą: językoznawstwo, historia literatury hebrajskiej, historia Żydów, historia gospodarcza, nauka o żydowskiej pracy społecznej, antropologia i biologia Żydów, higiena żydowska, etnografia i folklor, palesty-

nografja, sztuka żydowska, bibliotekoznawstwo i muzeologia. Kurs nauk na każdym z fakultetów trwać będzie cztery lata.

Wobec rozszerzenia działalności Instytutu, Kuratorjum powołało, na wniosek kolegium docentów, Dr. Arjeh Tartakowera z Łodzi na docenta nauki o pracy społecznej, oraz dra Samuela Atlasa na docenta filozofji religji, oraz etyki żydowskiej.

* * *

Budżet Instytutu opierał się przeważnie na subwencji Ministerstwa W. R. i O. P. oraz na subwencji Związku Stowarzyszeń Humanitarnych „Bne Brith“ w Polsce, którego Zarząd zajął się od samego początku z wielką gorliwością finansowem ufundowaniem Instytutu. Odpowiednią subwencję dla Instytutu wstawiła do swego budżetu również i żydowska Gmina Wyznaniowa we Lwowie. Także Magistrat m. st. Warszawy przyznał Instytutowi na rok bieżący subwencję w sumie 10.000 złotych. Należy się spodziewać, że za przykładem Rządu, Magistratu m. st. Warszawy i Żydowskiej Gminy Wyznaniowej we Lwowie pójdą także i inne instytucje samorządowe i społeczne, a przedewszystkiem żydowskie gminy wyznaniowe w kraju.

* * *

Wysyłając w świat swe pierwsze sprawozdanie oraz prace swych docentów, poraz pierwszy własnymi siłami wydane, Kuratorjum i Kolegium docentów wyrażają niniejszem serdeczne podziękowanie Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, które rychłem zatwierdzeniem statutu Instytutu, oraz przyznaniem subwencji na jego cele dało dowód wysokiego zrozumienia zadań i potrzeb naszej uczelni, Magistratowi m. st. Warszawy za wydatne subsydjum, Czcigodnemu Prezesowi Panu Dr. Leonowi Aderowi, Zarządowi Związku oraz członkom Stowarzyszeń Humanitarnych „Bne-Brith“ w Polsce, Żydowskiej Gminie Wyznaniowej we Lwowie, spadkobiercom bł. p. Izraela Bachracha za dzieła naukowe przyznane Instytutowi, Panu Abrahamowi Podliszewskiemu za znaczne dary na rzecz biblioteki Instytutu, PP.

Henrykowi Weltowi i Dyrektorowi Inż. J. Finklowi za bezpłatne udzielenie pomieszczenia w roku akadem. 1927/28, oraz tym wszystkim instytucjom i osobom, które przez swe poparcie materialne, cenne wskazówki, lub życzliwe stanowisko przyczyniły się i nadal się przyczyniają do utrzymania i rozwoju naszej placówki naukowej.

Warszawa, w lipcu 1929 r.

Za Kuratorjum:

Dr. Markus Braude—Prezes

Prof. Dr. Majer Bałaban—Sekretarz

Za Kolegium docentów:

Prof. Dr. Mojżesz Schorr.

h. t. Rektor.

ZARZĄD
TOWARZYSTWA KRZEWIENIA NAUK JUDAISTYCZNYCH
W POLSCE.

Prezydjum:

Dr. M. Braude, rabin, Łódź, Gdańska 46, przewodniczący.
Rab. Dr. M. Schorr, Prof. Uniwersytetu, Warszawa Tłomackie 7, wiceprezes.

Prof. Uniwersytetu Dr. M. Allerhand, Lwów, Jagiellońska 22, wiceprezes.

Prof. Dr. M. Bałaban, Docent Uniwersytetu, Warszawa, Sien-
na 38, sekretarz.

Rafał Szereszowski, bankier. Warszawa, Jasna 6, skarbnik.

Członkowie:

Dr. Bulwa, adwokat, Kraków.

Dr. Zygmunt Bychowski, lekarz, Warszawa, Zgoda 8.

Michał Flatau, przemysłowiec, Łódź, Konstantynowska.

Dr. Samuel Gutman, rabin, Lwów, Jachowicza 20.

Izak Grünbaum, poseł na Sejm Warszawa, Tłomackie 8.

Dr. Karol Halpern, Stanisławów.

Dr. Majer Klumel, kupiec, Warszawa, Graniczna 6.

Dr. Regensburg, lekarz, Wilno.

Borys Stawski, adwokat, Warszawa, Senatorska 38.

Rab. Dr. Ozjasz Thon, poseł na Sejm, Kraków, Jasna 5.

KOMISJA REWIZYJNA:

Baumberg Ignacy, adwokat, Warszawa, Prózna 8.

Folman Dawid, sekretarz Synagogi, Warszawa, Tłomackie 7.

Szattensztejn Władysław, adwokat, Warszawa, Solna 4.

Zabłudowski Benjamin, kupiec, Warszawa, Miodowa 7.

Dr. Schipper Ignacy, doc. Instytutu, Warszawa, Namieśnikowska 7.

KURATORJUM INSTYTUTU.

Prezydjum.

Dr. Markus Braude, Rabin, Łódź, Gdańska 46, prezes.

Rabin Dr. Mojżesz Schorr, Prof. Uniw., Warszawa, Tłomackie 7, wiceprezes.

Dr. Maurycy Alerhand, Prof. Uniw., Lwów, Jagiellońska 22, wiceprezes.

Prof. Dr. Majer Bałaban, Doc. Uniw., Warszawa, Sienna 38, sekretarz.

Rafał Szereszowski, bankier, Warszawa, Jasna 6, skarbnik.

Członkowie.

Dr. Leon Ader, adwokat, Prezes Związku Stowarzyszeń Humanitarnych „Bne-Brith“ w Polsce, Kraków, Straszewskiego 25.

Zygmunt Arzt, przemysłowiec, Bielsko, (Śląsk), Mickiewicza.

Karol Buber, przemysłowiec, Lwów, Kraszewskiego 1.

Mojżesz Feldstein, wice - prezes Gminy Wyzn., Warszawa, Leszno 71.

Dr. Lewi Freund, Rabin, Lwów, Sykstusa 31.

Dr. Samuel Goldflam, lekarz, Warszawa, Graniczna 10.

Dr. Majer Klumel, Warszawa, Graniczna 6.

Abraham Podliszewski, kupiec, Warszawa, Hoża 13.

Dr. Samuel Józef Schweig, lekarz, Łódź, Zawadzka 6.

Borys Stawski, adwokat, Warszawa, Senatorska 38.

Dr. Majer Tauber, Dyr. Państw. Semin. Naucz., Warszawa, Pańska 28.

Dr. Ozjasz Thon, Rabin, poseł na Sejm, Kraków, Jasna 5.

SKŁAD OSOBOWY INSTYTUTU W LATACH AKAD.
1927/28 i 1928/29.

Rektor:

Schorr Mojżesz, dr. fil. Prof. Uniw. Warszawskiego, Tłomackie 7.

Kolegium docentów:

Bałaban Majer, dr. fil., Prof., docent Uniw. Warszawskiego, przedstawiciel Kolegium docentów w Kuratorjum Instytutu, Sienna 38.

Schipper Ignacy, dr. iur., Namiestnikowska 7.

Kahan Jakób, dr. fil., Leszno 19.

Stein Edmund, dr. fil. W-wa — Marymont, Leśna 32.

Weiss Abraham, dr. fil., Marszałkowska 53.

Sekretarz:

Ostersetzer Israel, dr. fil., Karmelicka 23.

SŁUCHACZE.

W myśl § 19 statutu Instytutu jako słuchaczy zwyczajnych przyjmuje się osoby, posiadające świadectwo dojrzałości państwowe i egzamin wstępny z przedmiotów judaistycznych.

Ponadto przyjęci zostali w myśl § 20 statutu słuchacze wolni nieposiadający państwowego świadectwa dojrzałości.

Statystyka słuchaczy w roku akad. 1927/28:

Zapisanych razem		23
Otrzymali indeksy i zaliczono rok akad.	Słuch. zwyczajni	21
	Słuchacze wolni	7
R a z e m		23

Statystyka słuchaczy w roku akad. 1928/29:

Zapisanych razem		28
Otrzymali indeksy i zaliczono rok akad.	Słuch. zwyczajni	21
	Słuchacze wolni	7
Razem		28

SPIS WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ SEMINARIJNYCH
W ROKU AKADEM. 1927/28.

Prof. Dr. Mojżesz Schorr:

Interpretacja wybranych psalmów	2	g.	tyg.
Wstęp do języków semickich	1	„	„
Gramatyka języka arabskiego	1	„	„

Dr. Abraham Weiss:

Sanhedrin, interpretacja tekstu	4	„	„
Seminarjum talmudyczne	2	„	„

Prof. Dr. Majer Bałaban:

Dzieje Żydów w w. XVI	2	„	„
Rzut oka na historję Żydów	1	„	„
Seminarjum historyczne	2	„	„

Dr. Ignacy Schipper:

Statystyka historyczna	2	„	„
Historja gospodarcza Żydów w wiekach średnich	2	„	„

Dr. Jakób Kahan:

Historja literatury hebrajskiej w epoce haskali	2	„	„
Seminarjum literatury hebrajskiej	2	„	„

SPIS WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ SEMINARIJNYCH
W ROKU AKAD. 1928/29.

Prof. Dr. Mojżesz Schorr:

Exegeza Psalmów	2	godz.	tyg.
Gramatyka języka aramajskiego	2	"	"
Gramatyka języka arabskiego	1	"	"

Dr. Abraham Weiss:

P'sachim, interpretacja tekstu	6	"	"
Wstęp do literatury talmudycznej	1	"	"
Seminarjum talmudyczne	2	"	"

Dr. Edmund Stein:

Dzieje Żydów od Aleksandra Wielkiego	2	"	"
Midrasz	2	"	"
Historja literatury hellenistyczno-ży-			
dowskiej	1	"	"
Seminarjum	2	"	"

Prof. Dr. Majer Bałaban:

Dzieje Żydów w w. XVI—XVIII	2	"	"
Kultura Żydów w Polsce w w. XV —			
XVIII	1	"	"
Seminarjum historyczne	2	"	"

Dr. Jakób Kahan:

Historja literatury hebrajskiej w epoce			
haskali	3	"	"
Proseminarjum	2	"	"
Seminarjum	2	"	"

Dr. Ignacy Schipper:

Położenie społeczne i gospodarcze Ży-			
dów w zachodniej Europie	1	"	"
Położenie społeczne i gospodarcze Ży-			
dów we wschodniej Europie i w			
Polsce	2	"	"
Seminarjum	2	"	"

Biblioteka.

Zawiązkiem biblioteki Instytutu był księgozbiór bł. p. Izraela Bachracha z Warszawy, podarowany przez Jego spadkobierców Instytutowi. W skład tej biblioteki wchodziły następujące dzieła:

ש"ס, הוצאת ווילנה, י"ג כרכים; — רי"ף, מועד; — טור אהע"ז; — שו"ע חו"מ; — תלמוד בבלי כ"א; — אוצר ישראל, י' כרכים; — רש"י פיו, האוצר ד' כרכים; — האסיה, תרמ"ה, מ"ו, מ"ז, מ"ט; — ווייס, דור דור ודורשיו, ד' כרכים, ב' פעמים; — רמב"ם, מורה נבוכים, וורשה, תרס"ד; — מ. פילפוזן, דברי ימי ישראל בעת האחרונה, I, II, וורשה; — גרץ-שפר, ח"ו; — סדורים ומחזורים 15 כרכים; — סמולנסקיו, ספורים, ב' חלקים; — אנ-סקי, כל כתבי ח"א; — ט"ף שפירא: משל הקדמוני; — ברנשטיין, ידיעת הטבע, ד' כרכים; — ביאליק, אריה בעל גוף; — ליפפרט, תולדות השלמת האדם, ד' כרכים; — תנ"ך, 7 כרכים; — „ילקוט", ג' כרכים; — לוצאטו, ר' שמואל דוד (שד"ל): כתבי, ה' כרכים; — רפאפורט, ש"י (ש"ר): ערך מליו; — פרישמן, כל כתבי, 10 כרכים; — ספר הזכרון לזכר הד"ר שמואל אברהם פוזננסקי, וורשה, 1927; — ביאליק, כל כתבי, ב' כרכים; — אחיהעם, על פרשת דרכים, ד' כרכים; —

Monumenta Hebraica Talmudica, I, Bibel und Babel: — Istorija jewrej-skawo naroda, XI, Istorja jewrejw w Rossiji, Moskwa, 1914; — Lewner: Legendy Jewrejw; — Szejnberg O. N., Russko DREWNOJEWSEJSKO-NIMECKI słowar, Wilno 1903; — Jewrejskaja Encyklopedja, I — XV.

W drugim roku akademickim biblioteka rozszerzyła się znacznie dzięki darowiznom członka Kuratorjum, p. Abrahama Podliszewskiego z Warszawy, który podarował Instytutowi wielką ilość własnych i specjalnie dla Instytutu zakupionych dzieł, w liczbie zwyczaj 200 tomów. W skład tej biblioteki wchodziły następujące dzieła:

אחיאסף („לוחות") מאסף, תרנ"ד-תרס"ד, תרפ"ג; — כתבי האוניברסיטה העברית: מדעי היהדות, א' ב'; — המקלט, כרך א'-ה'; — פוזננסקי: פרוש משלי לר' יוסף בן ר' יוסף, ו' נחמאש; — חיות צ. פ.: פרוש מסכת משקין לרבנו שלמה בן היתום; — פרימאן יעקב: סדר רש"י; — ר' יהודה הלוי דיוואן VII; — אחריו: תחכמוני, ערוך ע"י א. קמינקא; — ר' שמואל הנגיד: שירת ישראל; — ספר השנה, תרס"ג; — „הדור", ערוך ע"י ד. פרישמן, שנה ב'; — „התקופה" א'-כ"ה; — שו"ר תולדות ר' נתן, שו"ר: תולדות ר' אליעזר הקליר; — סדר הדורות; סדר עולם הבא; — האנס: תולדות הפוסקים; ספיר, הארץ, יפו, תרע"א; — אויברג: תרכיה; — ספר איוב עם תרגום גרמני מאת שווארץ; — שפ"ר, ר' זכריה פרנקל; — רמב"ם, מורה נבוכים ב' פעמים; — ר' יהודה הלוי, ספר הכוזרי, ווילנה, תרס"ה; — שד"ל: מחקרי היהדות; — שד"ל: כנור נעים; — ספר היוכל לזכר הד"ר ש. א. פוזננסקי ז"ל; — ספר היוכל לנחום סוקולוב, תרס"ד; — ספר היוכל של הצפירה; — פרנק, העירונים והיהודים בוורשה, 1921; — ברוינשטיין מ.: דברי ימי ישראל, וורשה, 1897; — שפ"ר, מוצאי גולה, וורשה, 1894; — סולובייטשיק: שכיות המקרא; — ז. ז'בוטינסקי: אטלס; — תנ"ך, ב' פעמים, ד' כרכים; — סוקולוב: ספר השנה, תרס"ג; — שפ"ר: ר' יוסף איש רוסהיים; „היקב" תרנ"ד; „העתיד" כרך ב', תרפ"ט; — פיכמן, מולדת, תרע"ד; — ש. רומניאלי: משא בערב; — משניות; — ד' חלקי

ש"ע; — הלכות מיד החזקה להרמב"ם, ח"ד; — שו"ע אהע"ז; — שו"ת נאות יעקב; — ש"ס
 18 כרכים, דפוס ז'טאמיר עם אלפסי; — מדרש רבה, ח' כרכים, דפוס שטעטלין; — חו"מ עם
 אורים ותומים, ח"א; — ירושלמי ברכות; — מסכת אבות עם פי' יין לבנון; — מנורת המאור
 לר"י אבזהב; — ספר הוזהר; — רש"ט אבן פלקירא: ספר המבקש; ספר הנפש; — משלי שועלים
 מאת ר' ברכיה בר' נטרונאי הנקדן; — מדרש הלל; — מדרש שמואל; — קובץ מדרשים; רות
 רבה (הוצאת „טרקלין“); — לוצאטטו ר' משה חיים: מסכת ישרים; — ר"י נירונדי: שערי
 תשובה; — רמב"ם: שמונה פרקים, אגרות ותשובות; — אותיות דר' עקיבא; — ר' נחמן מברצלב;
 ספר המדות; — שבט יהודא לר"ש אבן וירגא; — רמב"ם: מלת הגיון; — הורודצקי: המגיד
 ממזריטש; — טייטלבוים: הרב מלאדי, ב' חלקים; — בחינת הקבלה; — עמק שוה; — שבחי
 הבעש"ט, העורד: הורודצקי; — בוקסטרופ: קונקורדנציה; — פרוסט: מלון עברייפולגניגרמני; —
 פירסט, מלון עברייגרמני; — בן-זאב, אוצר השרשים; — בן-יהודה: המלון העברי, I; —
 הערוד; — אוצר השמות; — שי"ר: ערך מליון; — לוי: מלון לתלמוד; — רש"י: פיו: האוצר; —
 מלון למנחייםטכניקה; — זכרונות ועד הלשון; — המשפט העברי, י"א חוברות; — לשוננו ד'
 חוברות; —

Woschod: 1894, 1895, 1901, 1902; — Schechter, Die Chassidim, Berlin, 1904; — Monumenta Hebraica Talmudica, I, Bibel und Babel.

Uzyskano przez zamianę:

Baĭaban Majer: Die Judenstadt von Lublin; — Idem, Żydzi lwowscy na przełomie XV i XVI wieku, Lwów, 1906.

Otrzymano w darze:

Aëscoly-Weintraub: Le Hassidisme, Paris, 1908; — Jahresbericht der Israelitisch-theologischen Lehranstalt, Breslau 1929.

Zakupiono:

Baer-Fritz: Die Juden im christlichen Spanien I, Berlin, 1929; — Kautzsch: Apokryphen und Pseudoepigraphen; — Belot: Dictionnaire arabe-français.

ש"ס בכרך אחד; — תנ"ך, משניות, הוצאת „חורב“; — ספר נסיעות דוד הראובני, הוצאת
 כהנא, 15 אקומפ.; — מגלת תענית, 4 אקומפ.; — מדרש תנחומא, ג' אקומפ.; — אלמליח א':
 המורה הערבי.

I. T-wo Krzewienia Nauk Judaist. w Polsce		77949,50	
II. Sumy przechodnie (zwrot pożyczek)		1606,50	79556,—
			79556,—

I. Personalia			
a) Rektor i grono docent.	52278.11		
b) Sekretariat	4570.69		
c) Służba	2643.50	59492.30	
II. Administracja			
a) Komorne	5923.25		
b) meble i sprzęty	3048.34		
c) Urządzenie i remont	2417.11		
b) Wydatki kancelar. wraz z koszt. materiału. do druku sprawozd. Instytutu	1498.12		
e) Opał	482.71		
f) Światło	434.54		
g) Telefon	400.50	14204.57	
III. Różne wydatki			
a) Anonse, wydatki gospodarcze, pomoce szkolne, drobne wydatki etc, etc.	2029.98		
b) Świadczenia socjalne: 1) Zakład ubezpiecz. Prac Umysł. 396.94 2) Kasa Chorych 290.90	687.84		
c) Biblioteka	418.68	3136.50	
IV Sumy przechodnie			
(pożyczki)		1650.—	78483.37
Saldo , . .			1072.63
			79556.—

B I L A N S

za czas od dnia 15 stycznia 1928 do dnia 1 lipca 1929 r.

PRZYCHÓD.

ROZCHÓD.

		I. Inst. Nauk Judaistycznych	
I. Ministerstwo Wyzn. Relig. i Oświec. Publicz.			77,949,50
II. Stowarzysz. Humanitarne „B'ne Brit”			
1) Warszawa	16,173,61		
2) Łódź	7,800,—		
3) Lwów	7,500,—		
4) Kraków	3,000,—		
5) Bielsko	2,500,—		
6) Katowice	2,000,—		
7) Król. Huta	300,—		
8) Leszno	300,—		
9) Przemyśl	100,—		
III. Żydowska Gmina Wyzn. we Lwowie	39,673,61		
	2,500,—		
IV. Różne dochody:			
1) Wpisowe od słuchaczy Inst. Nauk Judaistycznych	653,50		
2) Dary osób prywatn.	100,—		
	753,50		
	82,927,11		
		Saldo . . .	
			4,977,61
			82,927,11

S T A T U T

INSTYTUTU NAUK JUDAISTYCZNYCH W WARSZAWIE.

zatwierdzony przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego reskryptem z dnia 14 listopada 1925 Nr. 8601/25. VI.

i uzupełniony reskryptem z dnia 13 września 1929 r.

Nr. VI. N. Ch. 4961/29.

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11 (218) str. 426, poz. 149).

Nazwa i siedziba.

§ 1. „Towarzystwo Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce“, zatwierdzone postanowieniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dn. 5 czerwca 1925 r. Nr. BB 3113/25 i zarejestrowane dn. 13 czerwca 1925 r. Nr. BB 5172/25 zakłada i prowadzi w charakterze koncesjonariusza „Instytut Nauk Judaistycznych“.

Instytut ma siedzibę w Warszawie i podlega nadzorowi Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Instytut używa pieczęci w językach hebrajskim i polskim z napisem: „Instytut Nauk Judaistycznych“.

Cele i zadania.

§ 2. Celem Instytutu jest pielęgnowanie, pogłębianie i szerzenie wiedzy judaistycznej jak również spokrewnionych z tą wiedzą żydowskich nauk historycznych i społecznych.

§ 3. Instytut dzieli się na dwa fakultety: fakultet nauk rabinicznych i fakultet nauk historyczno-społecznych.

Fakultet rabiniczny Instytutu ma za zadanie kształcenie i kwalifikowanie na podstawie egzaminów, przeprowadzonych według specjalnego regulaminu, rabinów, oraz kształcenie nauczycieli religii mojżeszowej w szkołach średnich, zaś fakultet nauk historyczno-społecznych, kształcenie nauczycieli przedmiotów judaistycznych w szkołach średnich oraz pracowników społecznych.

Nauka na każdym z fakultetów trwa cztery lata.

§ 4. Instytut osiąga swe cele przez:

- a) udzielanie osobom, odpowiednio przygotowanym, wyższego wykształcenia z zakresu wymienionych powyżej nauk, a to na podstawie systematycznych wykładów, seminarjów, ćwiczeń i t. p.;
- b) badania naukowe we wszystkich dziedzinach wiedzy judaistycznej, oraz nauk pokrewnych;
- c) urządzenie odczytów, wycieczek naukowych, publikowanie prac i periodycznych wydawnictw naukowych.

Środki na utrzymanie Instytutu i jego budżet.

§ 5. Instytut czerpie swe utrzymanie:

- 1) Ze środków dostarczanych przez „Towarzystwo Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce“;
- 2) z ofiar, subsydjów, darowizn i legatów osób prywatnych, instytucyj i stowarzyszeń, poczynionych na rzecz „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce“ dla celów Instytutu;
- 3) z dochodów, osiąganych za wykłady, odczyty, wydawnictwa i t. p.

§ 6. Kuratorjum Instytutu, powołane przez Zarząd „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce“, ustala corocznie budżet Instytutu (ob. § 7).

Rok kalendarzowy jest rokiem administracyjnym względnie obrachunkowym.

Zarząd Instytutu.

§ 7. Bezpośrednią władzą kierowniczą Instytutu jest Kuratorjum tegoż, powołane na przeciąg dwóch lat przez Zarząd „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce“ na zasadzie porozumienia się z odnośnemi instytucjami.

§ 8. Kuratorjum składa się z 13 — 15 członków, a mianowicie z przedstawicieli:

- a) Zarządu „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce“, między nimi z przewodniczącego i skarbnika Towarzystwa;
- b) żydowskich gmin wyznaniowych, stale i wydatnie subsydujących Instytut;

- c) Zarządu Związku Zrzeszeń społecznych utrzymujących żydowskie szkoły średnie w Polsce;
- d) Żydowskiego Stowarzyszenia Oświatowo - Kulturalnego „Tarbut” w Polsce;
- e) innych instytucyj, stale i wydatnie subsydujących Instytut;
- f) z przedstawiciela Kolegium docentów Instytutu oraz z rektora, jako członka Kuratorjum z urzędu.

W razie niemożliwości powołania którejkolwiek kategorii osób powyżej wspomnianych, Zarząd „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce” może powołać do Kuratorjum inne osoby, według swego uznania.

§ 9. Funkcje przewodniczącego i skarbnika Kuratorjum pełnią przewodniczący i skarbnik „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce”, będący członkami Kuratorjum. Zastępcę przewodniczącego oraz sekretarza wybiera Kuratorjum ze swego grona.

§ 10. Do zakresu działania Kuratorjum, z zastrzeżeniem praw państwowej władzy nadzorczej, należy przedewszystkiem:

- a) Ustalanie rocznego budżetu Instytutu;
- b) powoływanie docentów Instytutu, angażowanie funkcjonariuszy administracyjnych, ustalenie płac i poborów;
- c) ustalenie pragmatyki służbowej dla personelu Instytutu;
- d) ustalanie planów wykładów, seminarjów, odczytów i wyćieczek naukowych Instytutu, powoływanie komisyj egzaminacyjnych oraz ustalenie regulaminów egzaminacyjnych dla tychże komisyj;
- e) ustalenie warunków przyjmowania oraz zwalniania słuchaczy Instytutu, normowanie wysokości opłat akademickich i taks egzaminacyjnych;
- f) ustalenie regulaminów porządkowych i dyscyplinarnych dla słuchaczy oraz dla personelu Instytutu;
- g) wybór i urządzenie pomieszczenia odpowiedniego dla celów Instytutu;
- h) nabywanie środków pomocniczych dla pracy naukowej w Instytucie jak np. biblioteki, różnych zbiorów i t. d. oraz kompletowanie tychże.

§ 11. Kuratorjum zbiera się w miarę potrzeby, wszakże nie rzadziej aniżeli raz na miesiąc. Kuratorjum wyłania z pośród siebie Komitet ściślejszy, w skład którego wchodzi: prezes Kura-

torjum, wiceprezes, sekretarz, skarbnik, rektor, przedstawiciel Kolegium docentów, oraz członkowie zamieszkali w Warszawie.

Komitet ściślejszy zastępuje Kuratorium we wszystkich sprawach, wymienionych w § 10, ust. d, e, f, g, h.

Do ważności uchwał Kuratorium konieczna jest obecność przynajmniej 7 członków, zaś Komitetu ściślejszego co najmniej 5-ciu. Uchwały Kuratorium oraz Komitetu ściślejszego zapadają absolutną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

Kuratorjum może według swego uznania zapraszać na posiedzenia rzeczoznawców z poza swego grona z głosem doradczym.

Przed uchwałami dotyczącymi spraw wymienionych pod § 10 lit. b, d, g i h oraz przed decyzjami, dotyczącymi wszelkich zażeń przeciw rozporządzeniom Kolegium docentów, winno Kuratorium wysłuchać opinii względnie umotywowanych wniosków Kolegium docentów.

Docenci Instytutu.

§ 12. Każdy docent Instytutu winien posiadać pełne na samodzielnej pracy naukowej oparte kwalifikacje naukowe dla tych przedmiotów, do których wykładania jest powołany, oraz posiadać doktorat względnie równorzędnny dyplom akademicki z ukończonych wyższych studjów i złożonych egzaminów.

§ 13. Docenci dzielą się na: docentów przedmiotów zasadniczych i docentów przedmiotów pomocniczych (stosownie do planu nauki). Docenci mogą być powoływani bez określonego terminu, lub też na pewien okres czasu. Powoływanie docentów Instytutu ma miejsce na zasadzie umowy, zawieranej przez Zarząd „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce” na odnośny wniosek Kuratorium Instytutu.

§ 14. Do obowiązków każdego docenta Instytutu należy:

- a) Dążenie do wzbogacenia wiedzy judaistycznej drogą twórczej pracy naukowej, oraz zachęcanie i przysposobienie słuchaczy do twórczej pracy naukowej;
- b) wykładanie w ramach planu Instytutu z dziedzin naukowych, dla których docent został powołany, oraz kierowanie odnośnemi ćwiczeniami i seminarjami;
- c) egzaminowanie słuchaczy zgodnie z regulaminem Instytutu.

Za zgodą Kuratorjum może docent wyklądać także i z innych dziedzin wchodzących w zakres Instytutu, aniżeli te, dla których został powołany.

§ 15. Docenci przedmiotów zasadniczych tworzą razem Kolegium docentów. Kolegium wybiera corocznie ze swego grona Rektora Instytutu, który jest przewodniczącym Kolegium docentów i przedstawicielem tegoż na zewnątrz.

§ 16. Oprócz docentów, może Kuratorjum powoływać względnie dopuścić do wykładów lub do prowadzenia ćwiczeń osoby, które nie wchodzą do Kolegium docentów, powoływać asystentów z pośród starszych słuchaczy lub też z poza grona słuchaczy Instytutu, a to celem pomagania poszczególnym docentom przy wykładach, seminarjach, ćwiczeniach i wycieczkach naukowych, oraz w celu zawiadywania środkami naukowymi.

§ 17. Kolegium docentów jest obowiązane układać na początku każdego roku program wykładów, który przedkłada do zatwierdzenia Kuratorjum, prowadzić wykazy zwyczajnych i wolnych słuchaczy Instytutu, przeprowadzać przepisane egzaminy, oraz wydawać słuchaczom kończącym Instytut, świadectwa o ich kwalifikacjach, przedkładać Kuratorjum na żądanie swe opinie, względnie umotywowane wnioski, odnośnie do spraw, wymienionych w § 10, lit. b, d, g i h, lub też wszelkich innych spraw personalnych i rzeczowych, opiekować się biblioteką i zbiorami Instytutu i t. p., jakoteż ogłaszać corocznie sprawozdanie z naukowych i dydaktycznych prac Instytutu.

JĘZYKI WYKŁADOWE INSTYTUTU.

Język administracji.

§ 18. Językami wykładowymi Instytutu są języki: hebrajski i polski. W razach wyjątkowych może Kuratorjum, za zgodą państwowej władzy nadzorczej, zezwolić i na wykłady w innym języku.

Językiem administracji i biurowości jest język polski.

Słuchacze Instytutu.

§ 19. Słuchaczami Instytutu mogą być osoby płci obojga, posiadające ogólne przygotowanie naukowe, uprawniające je do studjów uniwersyteckich, oraz odpowiednie przygotowanie z nauk judaistycznych. Do studjum rabinackiego dopuszczone być mogą

tylko osoby płci męskiej. Osoby, które ukończyły szkołę średnią z programem nauk judaistycznych, nie odpowiadającym wymogom Instytutu, winny złożyć egzamin wstępny. Program egzaminu ustala Kuratorjum Instytutu, na wniosek Kolegium docentów. W wypadkach wyjątkowych może Kuratorjum, po wysłuchaniu opinii Kolegium docentów, zwolnić kandydata od przedłożenia świadectwa maturalnego, względnie od złożenia egzaminu wstępnego. Wszyscy słuchacze zostają wpisani do odpowiedniego wykazu i otrzymują poświadczenie o imatrykulacji.

Na poszczególne wykłady mogą być dopuszczani także i wolni słuchacze, których się zapisuje do oddzielnego wykazu.

§ 20. Słuchacze, którzy zgodnie z programem Instytutu, ukończyli jeden z fakultetów, składają regulaminem przepisane egzaminy i zależnie od ich wyników otrzymują odpowiednie świadectwa, względnie dyplomy w językach polskim i hebrajskim, podpisane przez rektora, komisję egzaminacyjną oraz prezesa Kuratorjum. Kandydaci rabinaccy otrzymują ponadto autoryzację rabiniczną w języku hebrajskim, podpisaną przez docenta przedmiotów talmudycznych (hatarath horaah).

Wolni słuchacze mogą otrzymywać poświadczenia o uczęszczaniu na poszczególne wykłady.

Zmiana Statutu i rozwiązanie Instytutu.

§ 21. Wszelkie zmiany niniejszego statutu mogą być dokonywane na podstawie uchwały Zarządu „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce”, powziętej po wysłuchaniu wniosków Kuratorjum Instytutu i po zatwierdzeniu uchwał przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 22. O rozwiązaniu Instytutu rozstrzyga Ogólne Zebranie „Towarzystwa Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce”, na wniosek Zarządu tegoż Towarzystwa.

**SKŁAD OSOBOWY
I SPIS**

**WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ
SEMINARYJNYCH**

NA ROK AKAD.

1929/30.

WRAZ Z

PORZĄDKIEM STUDJÓW I EGZAMINÓW

**OBOWIAZUJĄCYCH W INSTYTUCIE NAUK
JUDAISTYCZNYCH**

SKLAD OROBOWY

1891

WYKŁADY OROBOWY

WYKŁADY OROBOWY

1891

WYKŁADY OROBOWY

WYKŁADY OROBOWY

1891

SKŁAD OSOBOWY INSTYTUTU
W ROKU AKAD. 1929/30.

h. t. Rektor:

Schorr Mojżesz, Prof., dr., (patrz niżej)
przyjmuje: w poniedziałki i czwartki od godz. 2-giej popoł.

Kolegium Docentów:

- Atlas Samuel, dr. fil., docent filozofji i etyki żydowskiej; Chłodna 20;
- Bałaban Majer, dr. fil., Prof., Docent Uniwersytetu Warszawskiego, Docent Wolnej Wszechnicy Polskiej, członek Jewish Historical Society of England w Londynie, docent średniowiecznej i nowożytnej historii Żydów, historii i kultury Żydów w Polsce, oraz nauk pomocniczych historii; przedstawiciel Kolegium docentów w Kuratorjum Instytutu; Sienna 38;
- Kahan Jakób, dr. fil., docent średniowiecznej i nowożytnej literatury hebrajskiej; Leszno 19;
- Schipper Ignacy, dr. iur., docent historii gospodarczej i statystyki Żydów; Namiestnikowska 7;
- Schorr Mojżesz, dr. fil., Prof. Uniwersytetu Warszawskiego, członek-korespondent Polskiej Akademji Umiejętności, członek Towarzystwa Naukowego we Lwowie, docent Biblii i archeologii biblijnej, oraz językoznawstwa semickiego; Tłomackie 7;
- Stein Edmund, dr. fil., docent Midraszu, oraz historii i literatury Żydów w epoce grecko-rzymskiej; Warszawa — Marymont, Leśna 32;
- Tartakower Arjeh, dr. iur. i dr. rer polit, docent nauki o pracy społecznej; Łódź, Pomorska 91;
- Weiss Abraham, dr. fil., docent Talmudu, archeologii talmudycznej i kodeksów religijnych; Marszałkowska 53.

Ponadto zostali zaproszeni:

Dr. Zygmunt Bychowski, na wykłady z dziedziny żydowskiej higieny społecznej.

Dr. Domicella Lipiec-Szwarcowa, na wykłady antropologii żydowskiej.

Tematy, oraz początek tych wykładów zostaną ogłoszone później.

Asystent:

Ostersetzer Izrael, dr. fil., prowadzący zlecone ćwiczenia z Talmudu; Karmelicka 23.

Sekretarz:

Ostersetzer Izrael, dr., (patrz wyżej), przyjmuje:

w niedzielę: o godz. 11 — 12,

codziennie z wyjątkiem niedzieli: o godz. 1 — 2.

SPIS WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ
NA ROK AKAD. 1929/30.

Prof. Dr. Mojżesz Schorr:

Ogólny wstęp do biblij	1 godz. tyg.
Tre - Asar	2 „ „
Targum Onkelos	1 „ „
Gramatyka języka hebrajskiego	1 „ „
Seminarjum biblijne	2 „ „

Dr. Edmund Stein:

Komentarze biblijne	1 „ „
Midrasz Breszit Rabba	2 „ „
Historja literatury hellenistyczno-żyd.	1 „ „
Historja Żydów w epoce rzymskiej	2 „ „
Liturgika	1 „ „

Dr. Abraham Weiss:

Wstęp do literatury tradentów	1 „ „
Chullin (wykład dla kand. rabin.)	4 „ „
Baba Batra (wykład ogólny)	4 „ „

Dr. Israel Ostersetzer:

Ćwiczenia proseminaryjne: Miszna Moed	2 „ „
Taanit, interpretacja tekstu	4 „ „

Prof. Dr. Majer Bałaban:

Historja ustroju Żydów w średniowieczu i w wiekach nowożytnych	1 „ „
Historja powszechna Żydów w wiekach XVI. i XVII.	2 „ „
Życie wewnętrzne Żydów aszkenazyjskich	1 „ „
Palestynografia	1 „ „
Seminarjum historyczne	2 „ „

Dr. Ignacy Schipper:

Historja gospodarcza Żydów w epoce Jagiellonów	2 „ „
--	-------

Historja gospodarcza Żydów w Niem- czech w średniowieczu . . .	1	„	„
j. z. Migracja Żydów w czasach nowszych i zagadnienia polityki emigracyjnej .	2	„	„
w. Ruch ludnościowy wśród Żydów .	2	„	„

Dr. Jakób Kahan:

Poezja hebrajska średniowieczna .	1	„	„
Wybrane teksty z poezji średniowiecznej	2	„	„
Historja hebr. literatury nowoczesnej	2	„	„
Seminarjum literackie	2	„	„

Dr. Arjeh Tartakower:

Teorja ogólna żydowskiej pracy społecznej	2	„	„
j. z. Historja i zagadnienia żydowskiego ru- chu spółdzielczego	2	„	„
w. Organizacja zawodowa wśród Żydów .	2	„	„

Dr. Samuel Atlas:

Historja żydowskiej filozofji religji .	2	„	„
Majmonides: More Nebuchim . . .	2	„	„
Majmonides: Sefer Hamada . . .	1	„	„
Seminarjum	2	„	„

Dnie i godziny wykładów zostaną ogłoszone później.

PORZĄDEK STUDJÓW
W INSTYTUCIE NAUK JUDAISTYCZNYCH W WARSZAWIE.

I. Przyjęcie i odejście.

§ 1.

Jako zwyczajni słuchacze¹⁾ mogą być przyjęci:

A) **na fakultecie rabinicznym:** osoby, które posiadają państwowe świadectwo dojrzałości i są zwyczajnymi słuchaczami Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu, o ile wykażą odpowiednie przygotowanie z wiedzy judaistycznej. Do studjum rabinackiego mogą być dopuszczane tylko osoby płci męskiej.

B) **na fakultecie nauk historyczno-społecznych:**

a) kandydaci na nauczycieli przedmiotów judaistycznych, którzy posiadają państwowe świadectwo dojrzałości i są zwyczajnymi słuchaczami Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu, o ile wykażą odpowiednie przygotowanie z wiedzy judaistycznej,

b) kandydaci na pracowników społecznych, którzy posiadają państwowe świadectwo dojrzałości i są słuchaczami zwyczajnymi jednej ze szkół akademickich.

§ 2.

Na poszczególne wykłady mogą być dopuszczone, w charakterze wolnych słuchaczy, osoby, nieposiadające warunków wymienionych w § 1-ym.

§ 3.

Celem uzyskania wpisu na zwyczajnego słuchacza Instytutu należy przedłożyć:

- a) świadectwo dojrzałości,
- b) metrykę urodzenia,
- c) curriculum vitae,
- d) dwie fotografie podpisane.

¹⁾ Określenie: „słuchacze“ odnosi się również i do słuchaczek.

§ 4.

Po upływie ogłoszonego terminu wpisów, można uzyskać wpis dodatkowy tylko za zezwoleniem rektora, nie później jednak, jak dwa tygodnie po rozpoczęciu wykładów.

§ 5.

W Instytucie prowadzi się oddzielne wykazy zwyczajnych i wolnych słuchaczy.

§ 6.

Słuchacze obowiązani są zawiadomić sekretarjat o swoim miejscu zamieszkania, względnie o zmianie podanego adresu.

§ 7.

Słuchacze, mający zamiar przerwać studia lub wystąpić z Instytutu, winni o tem donieść pisemnie rektorowi, który wyda odpowiednie poświadczenie.

§ 8.

Słuchacze, którzy opuściwszy Instytut, nie donieśli o tem w ciągu miesiąca, zostają skreśleni z albumu Instytutu.

II. Wykłady.

§ 9.

Słuchacze obowiązani są w ciągu pierwszych trzech tygodni trymestru wystarać się o podpisy (nomina) odnośnych docentów w indeksie. Udzielenie podpisów po tym terminie nastąpić może tylko za zezwoleniem rektora, uwidocznionem na indeksie.

§ 10.

W ostatnim tygodniu przed końcem trymestru stwierdzają docenci podpisami (testy) w indeksie słuchacza, że słuchacz uczęszczał na zapisane wykłady. Jeżeli słuchacz nie uczęszczał regularnie na wykłady, docenci mogą odmówić podpisu.

§ 11.

Na końcu roku akademickiego, przedkładają słuchacze indeksy sekretarjatowi, który prowadzi na ich podstawie ewidencję wysłuchanych przez słuchacza wykładów i przedkłada rektorowi indeks do podpisu. Podpis rektora służy jako dowód zaliczenia roku studiów.

W razie zaginięcia indeksu, zaliczone zostaną słuchaczowi te wykłady, co do których istnieje ewidencja w sekretarjacie.

§ 12.

Do zaliczenia trymestru wymagane jest conajmniej 15 poświadczonych godzin wykładowych z zakresu przedmiotów egzaminacyjnych.

§ 13.

Przed terminem wymienionym w § 10, docenci udzielają podpisu (testy) tylko za uwidocznieniem w indeksie zezwoleniem rektora.

W razie choroby lub nieobecności docenta, rektor udziela poświadczenia w terminie przepisany w § 10.

W wypadkach godnych uwzględnienia może rektor zezwolić, aby docenci w terminie późniejszym niż przewidziany w § 10, poświadczyli wysłuchanie wykładów.

§ 14.

Na pisemną prośbę słuchacza, odpowiednio uzasadnioną, Kolegium docentów może mu udzielić urlopu. Czas trwania urlopu zostaje uwidoczniony w aktach Instytutu.

III. Egzaminy.

§ 15.

W Instytucie istnieją trojkie egzaminy:

- a) egzamin wstępny,
- b) egzamin przejściowy,
- c) egzamin końcowy.

§ 16.

O ile dla pewnych kategorii kandydatów nie istnieją specjalne zarządzenia władzy państwowej, odbywają się egzaminy przed komisjami egzaminacyjnymi, wyznaczonemi przez Kuratorium Instytutu na wniosek Kolegium docentów. Komisje egzaminacyjne składają się z docentów Instytutu. Przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej wybierają z pośród siebie członkowie tejże.

Komisje egzaminacyjne rozstrzygają o dopuszczeniu kandydatów do egzaminów, oraz o wyniku tychże w myśl przepisów niniejszego regulaminu.

Z przebiegu i wyniku egzaminu sporządza się protokół, w którym uwidacznia się pytania, zadane kandydatowi, oraz stopnie klasyfikacyjne. Stopnie są następujące:

- 1) bardzo dobry,
- 2) dobry,
- 3) dostateczny,
- 4) niedostateczny.

Protokół winien być podpisany przez przewodniczącego i wszystkich członków Komisji Egzaminacyjnej.

§ 17.

Egzamin wstępny odbywa się w języku hebrajskim i obejmuje wypracowanie pisemne kandydata i egzamin ustny.

Wymagania przy egzaminie ustnym są następujące:

Dla rabinów, nauczycieli religji, oraz nauczycieli przedmiotów judaistycznych:

- 1) Znajomość gramatyki języka hebrajskiego,
- 2) interpretacja łatwiejszego tekstu biblijnego,
- 3) biegłe czytanie hebrajskich komentarzy biblijnych (Raszi),
- 4) znajomość pięciu traktatów Miszny.

Ponadto dla rabinów i nauczycieli religji: znajomość jednego traktatu Gemary, jako też umiejętność objaśniania przedłożonego łatwiejszego tekstu Gemary.

Kandydaci na pracowników społecznych zwolnieni są od egzaminu wstępnego.

§ 18.

Egzamin wstępny odbywa się bezpośrednio przed wpisem.

Słuchacze, którzy nie wykazali należytego przygotowania z jednego z przedmiotów egzaminacyjnych, winni poddać się egzaminowi uzupełniającemu po ukończeniu odpowiednich proseminarów.

§ 19.

Egzamin przejściowy odbywa się po upływie dwóch lat licząc od egzaminu wstępnego. Słuchacz winien wnieść podanie na ręce przewodniczącego Komisji egzaminacyjnej o dopuszczenie go do egzaminu przejściowego i dołączyć do podania indeks na dowód wysłuchania przepisanych wykładów (por. do-datek). Słuchacz ma się nadto wykazać z 2-ch uznanych prac seminaryjnych z różnych dziedzin wiedzy judaistycznej, a mianowicie:

- 1) rabini i nauczyciele religii: z biblji lub talmudu, historii Żydów lub filozofii żydowskiej,
- 2) nauczyciele przedmiotów judaistycznych z biblji, historii Żydów lub historii literatury,
- 3) pracownicy społeczni: z historii gospodarczej lub z historii ustroju oraz z nauki o pracy społecznej.

§ 20.

Egzamin przejściowy jest *u s t n y* i obejmuje następujące przedmioty:

A) Dla rabinów i nauczycieli religii:

1) J ę z y k o z n a w s t w o:

Dokładna znajomość gramatyki hebrajskiej, oraz znajomość najważniejszych właściwości aramejskiego języka Biblji i języka Miszny.

2) B i b l j a:

- a) Ogólna znajomość piśmiennictwa biblijnego,
- b) Ogólny wstęp do Biblji.
- c) Dokładna znajomość wykładanych w ciągu sześciu trymestrów ksiąg biblijnych wraz z komentarzami hebrajskimi.

3) W i e d z a t a l m u d y c z n a:

- a) Wstęp do literatury halachicznej.
- b) Objaśnianie łatwiejszego miejsca w Talmudzie z komentarzami.
- c) Znajomość dwóch sedarim Miszny, oraz znajomość tekstów, wykładanych w ciągu sześciu trymestrów.

- d) Wstęp do literatury agadycznej.
- e) Objaśnianie łatwiejszego tekstu midraszowego.
- f) Znajomość jednej z ksiąg Midraszu agadycznego, oraz znajomość tekstów wykładanych w ciągu sześciu trymestrów.

4) Liturgia:

Historyczny rozwój służby Bożej w judaizmie. Układ i organizacja żydowskiego nabożeństwa. Znajomość kalendarza żydowskiego.

5) Filozofja religji:

- a) Najważniejsze fakty z historii filozofji żydowskiej.
- b) Objaśnienie łatwiejszego tekstu treści filozoficznej.
- c) Znajomość tekstów, przerobionych w ciągu sześciu trymestrów.

6) Historia Żydów:

Dokładna znajomość okresów wykładanych w ciągu sześciu trymestrów.

7) Literatura hebrajska:

Dokładna znajomość okresów wykładanych w ciągu sześciu trymestrów.

8) Palestynografia:

Geografia Palestyny historyczna i współczesna (w zarysie).

B) Dla nauczycieli judaistyki:

1) Językoznawstwo:

jak w § 20, A, 1.

2) Biblja:

jak w § 20, A, 2.

3) Wiedza talmudyczna:

Wstęp do literatury halachicznej i agadycznej. Znajomość wykładanych w ciągu sześciu trymestrów tekstów talmudycznych (z halachy i agady).

4) Filozofja:

Najważniejsze fakty z historii filozofji żydowskiej. Znajomość przerobionych w ciągu sześciu trymestrów tekstów literatury filozoficznej.

5) Historia Żydów:

Dokładna znajomość okresów wykładanych w ciągu sześciu trymestrów. Orientacja w czytaniu źródeł historycznych.

6) Literatura hebrajska:

Dokładna znajomość okresów wykładanych w ciągu sześciu

trymestrów. Interpretacja językowa i literacka analiza trudniejszego ustępu z literatury średniowiecznej i nowohebrajskiej. Znajomość prozodji i metryki hebrajskiej.

7) Palestynografia:

jak w § 20, A, 8.

C) Dla pracowników społecznych:

1) Język hebrajski:

a) Ogólna morfologia języka hebrajskiego.

b) Znajomość języka hebrajskiego w słowie i piśmie.

2) Biblja:

Ogólny wstęp do biblij.

3) Literatura hebrajska:

Znajomość okresów wykładanych w ciągu trzech trymestrów.

4) Historia Żydów:

Znajomość okresów wykładanych w ciągu sześciu trymestrów.

5) Historia gospodarcza:

Znajomość okresów wykładanych w ciągu sześciu trymestrów.

6) Nauka o pracy społecznej:

Znajomość okresów wykładanych w ciągu sześciu trymestrów.

§ 21.

Do składania egzaminu końcowego uprawnieni są słuchacze, którzy uczęszczali do Instytutu przez okres niekrótszy, aniżeli dwa-następie trymestrów, a słuchali wykładów przynajmniej przez sześć trymestrów od chwili złożenia egzaminu przejściowego.

§ 22.

Podanie o dopuszczenie do egzaminu końcowego należy wnieść na ręce Przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej. Do podania należy załączyć:

1) Indeks,

2) świadectwo ze zdanego egzaminu przejściowego,

3) zaświadczenie z odbytych ćwiczeń dydaktycznych Instytutu (obowiązuje nauczycieli).

4) Zaświadczenie z odbytych ćwiczeń homiletycznych (obow. rabinów),

5) zaświadczenie z odbytych ćwiczeń praktycznych w instytucjach społecznych (obow. pracowników społecznych).

§ 23.

Egzamin końcowy składa się z egzaminu ustnego i pisemnego.

§ 24.

Przed przystąpieniem do egzaminu winien kandydat przedłożyć Komisji Egzaminacyjnej dwa opracowania tematów (ustalonych w porozumieniu z odnośnymi docentami) z różnych dziedzin wiedzy judaistycznej, a mianowicie:

1) kandydaci na rabinów: jeden z wiedzy talmudycznej, drugi z biblji, filozofji, lub historii.

2) kandydaci na nauczycieli religji: z dwóch z pośród czterech wyżej wymienionych przedmiotów,

3) kandydaci na nauczycieli przedmiotów judaistycznych: jeden temat z historii Żydów, drugi z literatury hebrajskiej,

4) kandydaci na pracowników społecznych: jeden temat z dziedziny gospodarczo - statystycznej, drugi z dziedziny nauki o pracy społecznej.

§ 25.

Docenci odnośnych dziedzin oceniają pracę kandydatów i wydają o nich opinię pisemną. Prace ocenione zostają przedłożone do wglądu także innym członkom Komisji Egzaminacyjnej.

§ 26.

Kandydat zostaje dopuszczony do ustnego egzaminu końcowego, jeżeli obydwie prace uzyskały stopień co najmniej dostateczny. Jeżeli jedna z prac ma stopień niedostateczny, Komisja Egzaminacyjna poleca kandydatowi ponowne opracowanie tematu. Termin oddania nowej pracy nie może przekraczać jednego roku.

§ 27.

Egzamin ustny poprzedzają dwie prace klauzurowe, na które przeznaczają się po pięć godzin. Tematy wyznacza się:

1) dla rabinów: jeden z dziedziny praktyki rytualnej, drugi z dziedziny biblji, talmudu, filozofji religji, lub historii Żydów,

2) dla nauczycieli religji: tematy z dziedziny biblji, talmudu, filozofji religji lub historii Żydów,

3) dla nauczycieli przedmiotów judaistycznych: jeden temat z historii Żydów, drugi z literatury hebrajskiej,

4) dla pracowników społecznych: jeden temat z historii gospodarczej lub historii ustroju Żydów, drugi z nauki o pracy społecznej.

§ 28.

Wymagania przy egzaminie końcowym ustnym z poszczególnych przedmiotów są następujące:

A) Dla rabinów:

I. Biblja:

Szczegółowy wstęp do biblij. Opanowanie całości piśmienictwa biblijnego, tudzież archeologii epoki biblijnej w związku z ogólną archeologią Wschodu.

II. Talmud:

Szczegółowy wstęp do literatury rabinicznej. Znajomość 3-ch sedarim Miszny (Moed, Naszim, Nzikin), oraz traktatów Brachoth, Challa, Mikwaoth. Interpretacja i analiza trudniejszego tekstu w talmudzie wraz z komentarzami. Dokładna znajomość kodeksu rytualnego w praktycznie stosowanych dziedzinach w związku z odnośniami źródłami talmudycznymi. Interpretacja trudniejszego ustępu literatury agadycznej.

III. Filozofja:

Systematyka filozofji religji i etyka judaizmu. Historia filozofji religji żydowskiej w związku z ogólną historją filozofji religji i etyki. Dokładna źródłowa znajomość jednego systemu filozofji religji żydowskiej. Znajomość najważniejszych faktów z ogólnej historii religji.

IV. Homiletyka:

Teoria i historia kazania synagogałnego.

V. Historia:

Znajomość całości historii Żydów w zarysie ze szczególnem uwzględnieniem historii Żydów w Polsce. Orientacja w źródłach historycznych.

VI. Apologetyka:

Szczegółowa historia, metodologia i problematyka apologetyki.

VII. Pedagogika i dydaktyka.

Ogólne zasady pedagogiki oraz dydaktyka religii i przedmiotów judaistycznych.

B) Dla nauczycieli religii:

I. Biblja:

jak w § 28, A, I.

II. Talmud:

Szczegółowy wstęp do literatury talmudycznej. Znajomość 3-ch sedarim Miszny (Moed, Naszim, Nzikin), oraz traktatu Brachoth. Interpretacja trudniejszego tekstu talmudycznego. Ogólna znajomość rytuału i liturgiki.

Interpretacja trudniejszego ustępu literatury agadycznej.

III. Filozofja:

jak w § 28, A, III.

IV. Pedagogika i dydaktyka:

Ogólne zasady pedagogiki. Szczegółowa metodyka i dydaktyka nauki religii i przedmiotów judaistycznych. Metodyka pareneutyki wychowawczej.

V. Historia:

jak w § 28, A, V.

VI. Historia literatury hebrajskiej:

Zarys historii literatury średniowiecznej i nowoczesnej.

VII. Apologetyka:

jak w § 28, A, VI.

C) Dla nauczycieli przedmiotów judaistycznych:

I. Językoznawstwo:

Znajomość historycznej i porównawczej gramatyki języka hebrajskiego i aramejskiego. Źródłowa znajomość jednego z gramatyków średniowiecznych.

II. Historia literatury hebrajskiej:

Historia literatury średniowiecznej i nowoczesnej. Opanowanie twórczości jednego z wybitnych przedstawicieli piśmiennictwa średniowiecznego i jednego nowoczesnego i ich krytyczna ocena pod względem literackim i językowym.

III. Historja:

Znajomość całości historii żydowskiej w zarysie ze szczególnem uwzględnieniem historii Żydów w Polsce. Źródłowa znajomość jednej z epok historii żydowskiej. Znajomość źródeł historycznych, oraz metodologii badań historycznych.

IV. Biblja:

Ogólna orjentacja w piśmiennictwie biblijnem i zagadnieniach wiedzy biblijnej.

V. Talmud:

Ogólny wstęp do talmudu i midraszu w związku z interpretacją tekstów talmudycznych (halachy i agady).

VI. Pedagogika i dydaktyka:

jak w § 28, B, IV.

VII. Filozofja:

Historja filozofji religji i etyki żydowskiej (w zarysie).

VIII. Palestynografja:

Geografja Palestyny historycznej i współczesnej (w zarysie). Topografja najważniejszych ośrodków historycznych.

IX. Historja gospodarcza i statystyka Żydów:

Zarys struktury gospodarczej i duchowej we współczesnem żydostwie.

D) Dla pracowników społecznych:

I. Historja:

Znajomość całokształtu historii żydowskiej w zarysie. Szczegółowa znajomość historii czasów najnowszych (od rewolucji francuskiej). Historja ustroju Żydów ze szczególnem uwzględnieniem historii ustroju Żydów w Polsce. Znajomość źródeł do historii ustroju Żydów.

II. Historja gospodarcza:

Zarys historii gospodarczej Żydów. Szczegółowa znajomość historii gospodarczej Żydów w wieku XIX i XX. Statystyka historyczna Żydów. Szczegółowa współczesna statystyka ludnościowa, społeczna i polityczna.

III. Nauka o pracy społecznej:

- a) Teorja ogólna pracy społecznej, — ustawodawstwo w zakresie pracy społecznej ze szczególnem uwzględnieniem

ustawodawstwa polskiego, — historia pracy społecznej wśród Żydów.

b) Zagadnienia żydowskiej pracy społecznej:

Produktywizacja, — organizacja i ochrona pracy zawodowej, — spółdzielczość, — opieka społeczna, — oświata ludowa, — higiena społeczna wśród Żydów, — zagadnienia migracyjne.

c) Instytucje pracy i opieki społecznej.

IV. Palestynografia:

Geografia Palestyny historycznej i współczesnej (w zarysie).

§ 29.

Ustny egzamin końcowy może być na życzenie kandydata, na podstawie uchwały Komisji Egzaminacyjnej podzielony na dwie części. Komisja Egzaminacyjna ustala terminy obydwu egzaminów częściowych.

Jeżeli kandydat otrzymał stopień niedostateczny z jednego przedmiotu, może Komisja Egzaminacyjna pozwolić mu na składanie egzaminu poprawczego w terminie, przez nią oznaczonym.

§ 30.

Po egzaminie końcowym Komisja Egzaminacyjna ustala stopień ogólny na podstawie not z poszczególnych przedmiotów. W protokóle mają być uwidocznione oceny obydwu prac pisemnych domowych i klauzurowych, jakoteż stopień ogólny egzaminu ustnego. Kandydat otrzymuje dyplom w języku hebrajskim i polskim, podpisany przez wszystkich egzaminatorów, rektora Instytutu, oraz prezesa Kuratorjum.

Kandydaci na rabinów otrzymują ponadto autoryzację rabiniczną (hatarath horaah) w języku hebrajskim, podpisaną przez docenta przedmiotów talmudycznych.

DODATEK

Wykaz obowiązkowych wykładów i ćwiczeń seminaryjnych.

I. Do egzaminu przejściowego :

Przedmiot		Kandydaci na rabinów		Kand. na naucz. religii		Kand. na naucz. przedm. judaist.		Uwaga
		ilość trymestrów	ilość godzin tygodn.	ilość trymestrów	ilość godzin tygodn.	ilość trymestrów	ilość godzin tygodn.	
BIBLIA	Gramatyka języka hebrajskiego	3	2	3	2	3	2	Nadto obowiązują następujące ćwiczenia seminaryjne: Dla kandydatów na rabinów i nauczycieli religii z Biblii, Talmudu, Filozofii lub Historji (3) przedmiotów judaist, z Historji, Literatury i Biblii (3)
	Gramatyka języka aramejskiego	3	1	3	1	3	1	
	Ogólny wstęp do Biblii	3	1	3	1	3	1	
	Interpretacja tekstów	6	2	6	2	6	2	
	Hebrajskie komentarze do Biblii	3	2	3	2	3	2	
TALMUD	Wstęp do literatury halachicznej	3	1	3	1	3	1	
	Interpretacja tekstów	6	6	6	6	6	4	
Midrasz	Wstęp do literatury agadycznej	3	1	3	1	3	1	
	Interpretacja tekstów	3	2	3	2	3	2	
Filozofja		6	2	6	2	3	2	
Liturgika		3	2	3	2	—	—	
Historja	starożytna	3	2	3	2	6	2	
	średniowieczna i nowożytna	6	2	6	2	6	4	
Hist. lit.	żydowsko-hellenistycznej	3	1	3	1	3	1	
	średniowiecznej i nowożytnej	6	2	6	2	6	4	
Palestynografia		3	1	3	1	3	1	

Wykaz obowiązkowych wykładów i ćwiczeń seminaryjnych

II. Do egzaminu końcowego:

Przedmiot		Dla kand. na rabinów		Dla kand. na naucz. religii		Dla kand. na nauczycieli przedm. jud.		Uwaga
		Ilość trymestrów	Ilość godzin tygodn.	Ilość trymestrów	Ilość godzin tygodn.	Ilość trymestrów	Ilość godzin tygodn.	
Biblia		6	2	6	2	6	2	Nadto obowiązują ćwiczenia seminaryjne z zakresu przedmiotów głównych przez trzy trymestry.
Talmud	Wstęp do T.	3	1	3	1	3	1	
	Interpretacja teks.	6	6	6	6	6	4	
Kodeksy rytualne		6	4	6	2	—	—	
Midrasz		3	2	3	2	—	—	
Filozofja		6	2	6	2	3	2	
Historja		3	2	3	2	6	4	
Literatura		3	2	3	2	6	4	
Archeologia talmudyczna		6	1	6	1	—	—	
Pedagogika		3	1	3	1	3	1	
Apologetyka		3	1	3	1	—	—	
Homiletyka		3	2	3	2	—	—	
Językoznawstwo		—	—	—	—	6	2	
Palestynografia		—	—	—	—	3	1	
Historja gospodarcza		—	—	—	—	3	2	

Fakultet Nauk Historycznych i Społecznych
Sekcja pracowników społecznych.

Wykaz obowiązkowych wykładów i ćwiczeń seminaryjnych.

I. Do egzaminu przejściowego:

PRZEDMIOT	Ilość trym.	Ilość godzin	
Historja powszechna Żydów	6	4	Nadto seminarja z historii gospodarczej, z pracy społecznej i historii ustroju.
Historja literatury hebrajskiej nowoczesnej	3	2	
Biblja	6	2	
Historja gospodarcza	6	3	
Praca społeczna	6	4	
Antropologja	3	1	
Higjena	3	1	
Bibliotekoznawstwo i muzeologja	3	1	
Historja ustroju	3	1	
Statystyka	6	2	

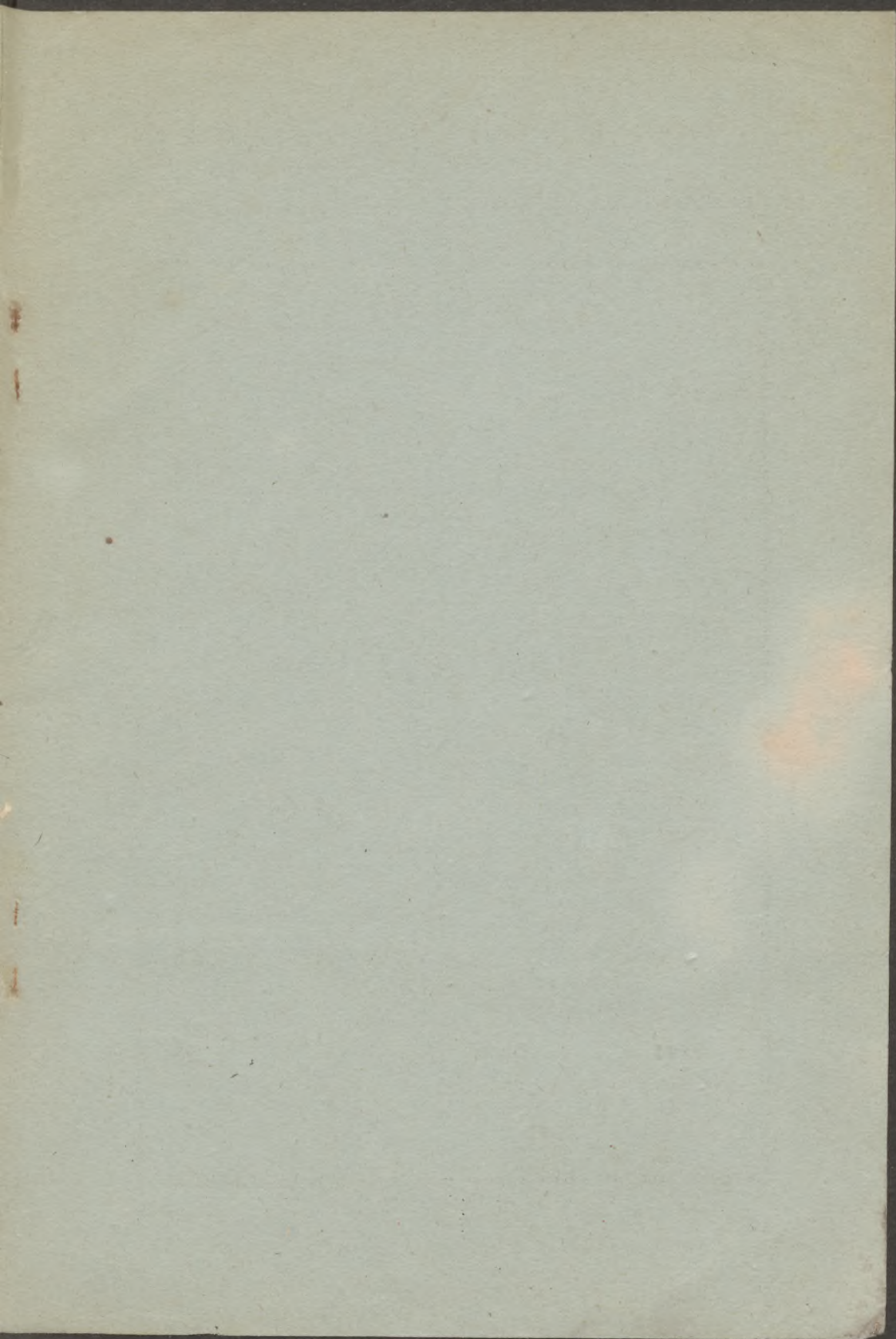
Fakultet Nauk Historycznych i Społecznych.
Sekcja pracowników społecznych.

Wykaz obowiązkowych wykładów i ćwiczeń seminaryjnych.

II. Do egzaminu końcowego:

PRZEDMIOT	Ilość trym.	Ilość godzin	
Historja powszechna Żydów	6	2	Nadto seminarja z historii gospodarczej i z pracy społecznej
Historja gospodarcza	6	3	
Praca społeczna	6	4	
Palestynografja	3	2	
Statystyka (ćwiczenia)	6	2	
Etnografja i demografja	6	2	

27 LUT. 1931